

RMKL

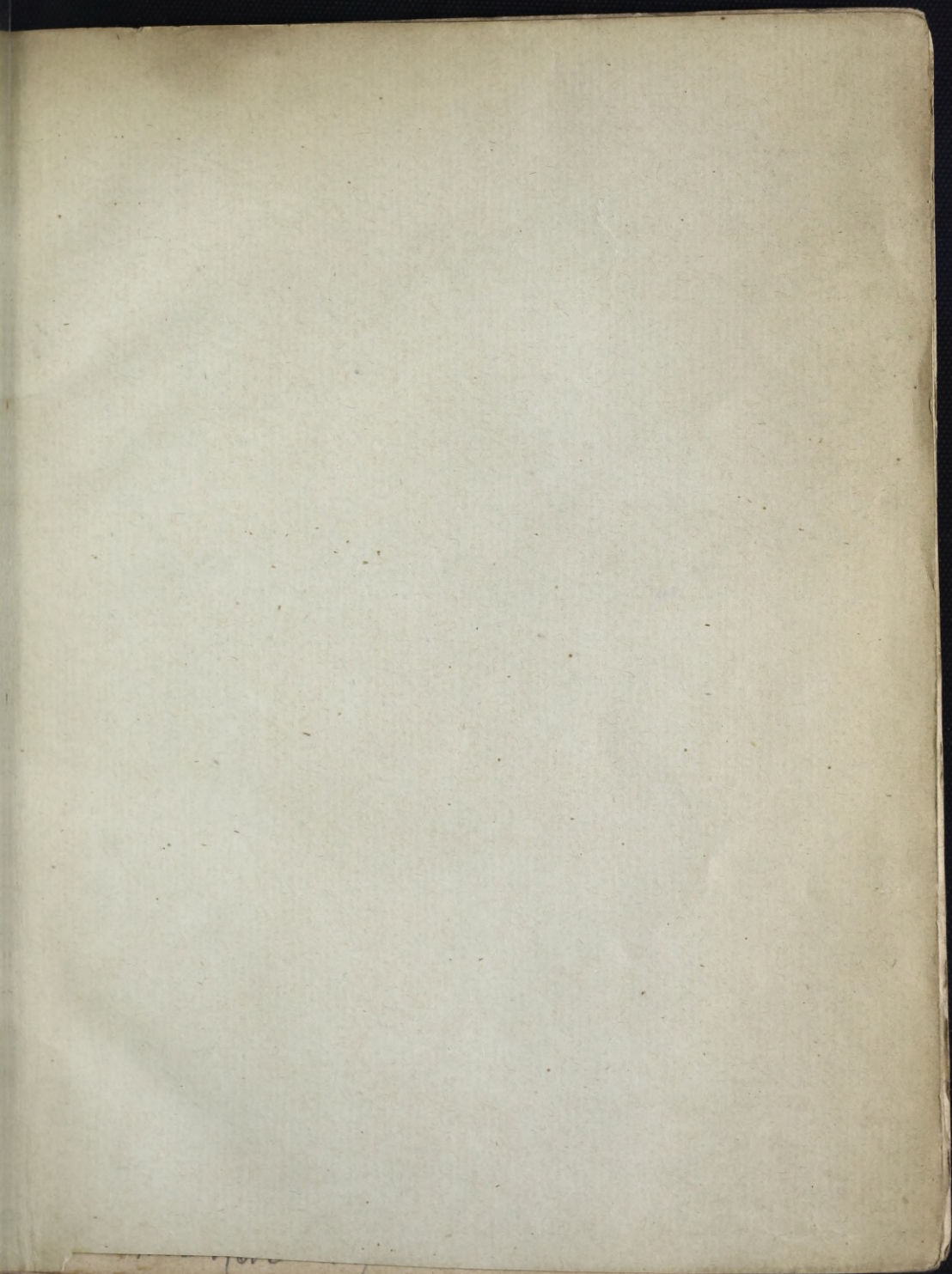
1654

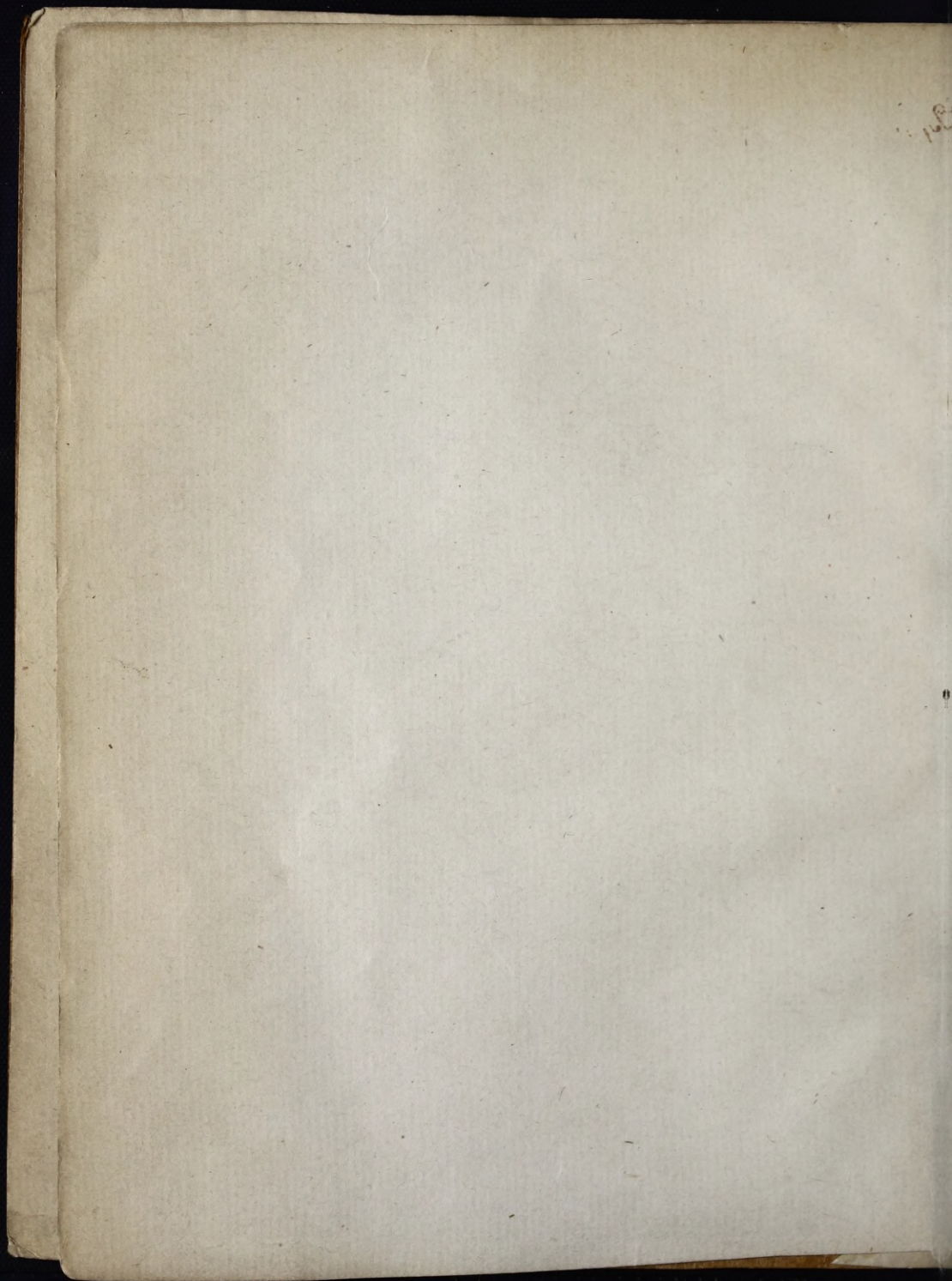
R. M. K. I.

1654

1. péld.

Iliászis: dnyes; a 34. legmés
meghatároz, s nem a 34. megmés
dnyes.

AZ ISTEN Lelkének ritka ajándékával életében fel-
ékesítettett, halálában pedig Bóldog Emlekezetü
Férjfiunak

T I S Z T E L E T E S T U D O S
M. TÓTFALUSI KIS MIKLÓS
U R A M N A K

Teste felett lött
T A N I T Á S.

Midőn Kolosvári fíralmas házánál, nyugovásra Kopor-
sóba tíftefségesen tétetnék.

Mellyet Prédikállott 1702. Ézt. Böjtm. Havának 22. napján

CSEPREGI T. MIHÁLY,
A' Kolosvári Orth-Reformata Ekklésiában egyik Tanító.

Szent Irásból fel-vött Leczke.

2Móf. 31. 1. 2, 3.

Es állja az UR Mósesnek, mondván: Imé én nevezet ferint hívtam
a' Bétzaléelt, az Hur fiának az Urinak fiát a' Juda nemzetsé-
géből. Es bé-töltöttem azt Istennek Lelkével, böltseséggel, ér-
telemmel, tudománnyal, és minden mesterességgel.

Miképen az örökké-való bóldogságnak és a' Szen-
tek dítőséges örök életének az Isten a' Teremtője és
Fundámentoma, azonképen az Ekklésiának, a' kinek
kebelén kívül nem akar Isten idvezíteni senkit, mind
Teremtője, Fundálója, mind Fundámentoma azon I-
sten: Ez igafságnak első ágát a' Sz. Pál Apostol igen lé-
pen erősíti. Sid. 11: 9, 10, 13-16. Az hitben ama' mi nagy Atyánkról az
Abrahámról, az ő fiáról az Isákról, és unokájáról a' Jákóbról, és a' bújdo-
sásnak földében az ő nagy és nemes Hiteknek dítseretiről ír az Apostol, s
azt mondgya felölök, hogy ezek az ígértnak földén mint idegen földön,
jövevényül és sellérül mint bujdosók játorokban laktanak, és magok is ö-
römeft

A 2

M. Az általam ímest f. példány mind egyformán ilyen
csorla. (A 2 - D 4).
Károly Rácz

römeft vallást töltenek arról, hogy ők bujdosók és jövevények volnának azon a földön. Az Apostol pedig azt taníttya felölök, hogy mikor magokat bujdosóknak vallották lenni, nem az volt tzeljok benne, hogy akkori jelen-való állapotokról panaszkodgyanak, és azt a posteritasnak örök emlekezetben hagyják: mert így könnyen veszté mehettenek volna fületéseknek és lakásoknak földébe, az honnan ki-bujdosának vala, és ezt a panaszt el-ronthatták vala. Más tzeljok volt azért ebben: t. i. azt jelentették, hogy ő nékiek nintsen itt maradandó Városok, örökös lakásra való hazájok, hanem másutt vagyon az ő jobb és örökös hazájok és városok, és ők azt kívánnyák és azt keresik, t. i. a' menyzeit; valameddig pedig azon kívül vannak, nem egyébnek tarttyák magokat, hanem bujdosóknak. Arról a' menyiei városról és örökös hazáról pedig halljátok-meg Kereftrények, mit mond a' Sz. Pál, hogy az Isten kéfítette nékiek azt a' várost; azért nem-is fégyenli az Isten ő Isteneknek magát hivattatni; az-az: Ábrahám-nak, Isáknak, Jákóbnak Istenének; az honnan Idvezítönk, Máté. 22: az halottaknak feltámadását tagadó Sadduceusoknak Éjokat bé-dugta vala: söt annak a' Városnak Fundámentoma, Építője és Teremtője az Isten. Az Istené a' mennyország, és annak tökéletes ditsősége, boldogságának öröme: fenki azt a' teremtet állatnak, nevezetesen a' nyomorult bünösnek Istenen kívül nem adhattya.

Hogy pedig ezt a' két dolgot így kötöm öfve: Hogy a' miképen az egek boldogságának úgy az Ekklesiának fundálója maga az Isten, azon ne tsudálkozzatok; mert az Ekklesia a' ki mindnyájunknak, a' kik az Idvesfégnék örökösi vagyunk, Anyánk, mintegy pítvara annak a' menyiei boldogságnak, söt kiváltképen az Uj Testámentomban Urunk Jésus fokföri mondása fzerént nem egyéb, hanem mennyeknek orfága, és Sz. Pál Tanítása fzerént, Gal. 4: felső és mennyből le-fállott Féruálem; azért a' miképen egyiknek, úgy a' másiknak alkotója és építője az Isten.

Ennek a' második dolognak meg-erösítésére egyebet nem hozok elő, hanem az Istennek azt a' munkáját és parantsolattyát, melly ezekben a' rézekben iratik-meg Mófestől. Isten ki-hozván az Izraelt Egyiptusból, a' Sinai hegyen a' tiz Igéket ki-adgya Isten maga nagy solennis majestasban; azután Mófest azon hegyre fel-hívja Isten magához, és a' f: hegyen negyven napig azt mutogattya-meg Isten néki, minémü hajlékot és fátort akar ő Fellege épírtetni és fel-emeltetni a' maga népe között magának, a' kiben jelen-létér ki-mútassa, lakozzék, népe között járjon, és a' mellyben ditsértések ő Fellege az ő fáját népétől.

Erről a' f: Hajlékról és Sátorról azt jegyezzétek-meg Kereftrények, a' mit

a' mit Sz. Pál Apostol a' Sidókhöz küldött levelében nem tsak egy helyen, nevezetesen pedig a' 9-dik részben tanított; hogy ez a' É: Sátor az Uj Testamentomnak, abban lévő Ént Ekklesiának, és a' mennyei dolgoknak volt Éép emblemája és ki-rajzolt példája. Isten azért ebben a' példában az ö Ekklesiájának dolgait akarván ki-ábrázolni, igen Éorossan meg-parantsolta Mósesnek, (kire bízta vala Isten ennek az hajléknak építését,) *meg-lássad, hogy a' sátort és annak eszközeit, (mert azokat Éámlálja Isten Móses eleibe) tsináljad arra a' formára és példára, a' melly tenéked mutatott ez hegyen.* 2Móf. 25:40. Melly parantsolatnyát az Istennek, mind első Martyr É: István igen nagyra tartott, utolsó prédikáziójában az egész Synedrium előtt elő hozván, Tsel. 7:44 mind a' É:Pál Apostol, Sid. 8:5. mennyei dolgoknak példázatnyát e' Ént Sátorban innen próbálván: A' Törvény Éerint való Papok, *ugymond, a' Sátorban a' mennyei dolgoknak példájoknak és árnyékoknak Éolgálnak vala, a' mint Isten mondotta Mósesnek, mikor a' Sátort el akarná végezni; meglásd, ugymond, hogy mindeneket tsinálj arra a' típusra, példára, a' melly mutatott tenéked az hegyen.* Nem Éorult volt az Izrael Istenének Lelke, hogy az Égyiptusnak bálványinak úralatos pervátájából reformáljon magának Isteni tisztületnek példáját és formáját; elég volt az Izrael Istene magának, hogy a' maga Lelkének gondolatnya *ideája* Éerint építtesse típusát az ö házának, és a' mennyei dolgoknak: mellyben azt akarta ki-tenni világosan, hogy a' maga országának, Ekklesiájának ö Felége maga fundálója és építője, mint annak típusának-is.

E' kezünk alatt való É: Leczkében-is, az Istennek ilyen parantsolatnyát találjuk: még tsak arról-is rendelést rött az Isten, kitsodák legyenek abban a' É: munkában Ötvösök, Átsok, ÁÉtalosok, Takátsok. Nem akart az Isten mindent abba a' munkába bé-botsátani; miképen a' É: Papságban-is Áront és az ö fiait név Éerint hívta az Isten: *nem-is veheti senki magának azt a' tífteleséget, hanem a' ki hívattatik Istentől,* Sid. 5:4. név Éerint hívja azért az Isten Bétzaléelt, és az ö társát Áholiábor, a' É: Sátorban építésében hogy fő mesterek legyenek, és Lelke által el-is kéÉítette arra a' munkára.

(világosítom.)

Nem igen homályos ugyan e' Ént Historia, mindazáltal rövideden

Elsőben: Azt írja meg Móses, kitől vött parantsolatot a' felől, hogy építő mestereknek név Éerint hívjon és válaÉÉon bizonyos embereket a' nép közzül. *Szólla* (ugymond) az UR Mósesnek. A' Jehova azért, Éöverségének és ígéretinek, Éentsége Éerint meg-álló Izraelnek Istene, maga jelentette meg Mósesnek, kik által akarja ö Felége a' Ént hajlékot fel-állítatni: nem magától indúlt meg a' Móses.

Másodszor: Egyik építő mesternek nevét, annak atyáit, távoljabb való nemzetségét mondgya-meg az Isten: Tulajdon neve ennek *Bétzaléel*, távoljabb való nemzete a' *Juda Nemzetsége*: A' ki az új Testámentomban az Isten Templomát, az Anyafentegyházat fel-építi vala, az Isten Fia ama' *Tsemete*: *Zak. 6: 12, 13.* test érint a' *Juda Nemzetségéből* való Fő Pap *Sid. 7: 14.* Nem ok nélkül nevezte azért az Isten a' *Juda Nemzetségét*, hogy abból állítsák az Uj Testámentomot árnyékozó *Szent Sátor*nak első és Fő építő Mestere *Bétzaléel*. Nagy Attya ennek a' *Chur*, vagy *Hur*. Feljebb-való *Genealogiája* ennek az embernek meg-iratik *1Kron. 2: 3-9-18, 19, 20.* és az első részben mind Ábrahámig, sőt Ádámig le-vitetik. Ősinek mondattatik egy *Kaleb*, vagy *Kélubai* nevű ember; de nem az a' *Kaleb* volt az, ki a' földnek kémlelésére küldetett volt, *4Móf. 13: 7.* a' ki *Josuéval* bé-is ment a' nyugodalomnak földébe; mert ezt *Jesumé* fiának írja *Móses*: a' *Bétzaléel* ősinek pedig a' *Judából* való *Hefron* volt az Attya. Ugy látzik, nem ok nélkül gondolkoznak úgy a' *Szent Írás* magyarázók, hogy ennek a' *Bétzaléelnek* nagy Attya az a' *Chur* lött volna, a' kiről igen nevezetes dolog irattatik-meg *2Móf. 17-dik* részében: kijöven a' nép Egyiptusból, az el-fáradott Tábornak erőtelenebb gyengébb hátruló részét meg-üti az Amalek népe, és fokat fegyverrel közzülök le-vág; Isten azt parantsolja *Mósesnek*, hogy *Josué*t és a' nép közzül bizonyos fegyvereseket kézfítsen az Amalek ellen való harcra a' *Móses*: mikor azok az ütközetben vannak, *Móses* harmad magával, *Áronnal* és *Churral* vagy *Hurral* egy halomra fel-megy, a' kezét az egekre terjesztvén könyörög az Izraelnek győzedelméért; olyan haszna-is volt, hogy mikor *Móses* keze fel-emelve volt, az Izrael népe győzte az ellenséget, ha le-botsátotta kezeit, az Amalek vött hatalmat: mikor azért *Móses* térdei és karjai el-fáradtanak volna, és rezketnének, ez a' két ember *Áron* és *Hur* azt tselekedték, hogy a' *Móses* alá egy nagy követ vittenek, és egyik jobb kezét, másik pedig bal kezét mind estvéig az égre fel-emelve tartotta, így erősítették *Móses* kezeit és térdeit, a' míg gonosz ellenségét meg-győzte az Izrael; ide láttatik nézni *É: Pál Apostol, Sid. 12: 12.* A' ti le-erőstett kezeiteket és rezkető térdeiteket erősítétek-meg. Ha ez az *Hur* volt nagy Attya *Bétzaléelnek*, azt vehetitek ezetekbe, hogy az Istennek igen tettett ennek a' két embernek *Móses* mellett való segítsége és *Észlálattya*: mardékiban meg-is jutalmaztatta ő Felsőge; mert az *Hurnak* unokáját választotta Isten az ő *Szent Sátorának* építő Fő mesterének a' *Bétzaléelt*; *Áronnak* pedig magvának adta Isten abban a' Sátorban való Papságnak *Szent Észlálattját*, Edes Attya nevét-is el-nem mulattya, az volt *Uri*.

Szükkfég még Kereftények, hogy ennek az embernek az ő tulajdon neve körül egy keveset elmélkedgyünk: vólt az *Bétzaléel*. Erről ezt akarom hogy meg-jegyezzétek, hogy ebben a' névben benne vagyon az Istennek neve az *É L*, a' melly nevében Isten ki-jelentette vala magát az Atyáknak *2Móf. 6:3.* nevezetesen Ábrahámnak *1Móf. 17:1.* *Ábrahám én vagyok az ÉL SCHADD AJ.* A' melly akár azt jelentse: Ábrahám, én vagyok az *erős Isten*, a' ki mintegy *emlője* és ki-apadhatatlan kútfeje lévén minden jónak, tégedet tökéletesen és örökké meg-áldhatlak, és ugyan áldássá tehetlek. Akár pedig ez légyen értelme: Ábrahám, én vagyok az *erős Isten*, a' kinek *rontó, pusztító* erőm és hatalmam lévén minden ellenfégidet porrá és apró tseréppé törhetem, és el-vezthetem. Akár mellyik értelmét vegyük, mindenikben nagy erő vagyon. Mikoron azért az Egyiptusnak el-viselhetetlen inségében nyögő Izrael fiai elfáradtanak az ő nagy nyomoruságokban, (melly nagy inséget a' *koporsóban fekvő halottaknak és agyonveretett embereknek* példájokbá némellyek értelme fzerint ir-le az *Ezrahita Héman* a' 88-dik Soltárban:) és abban a' nagy Egyiptomi inségben az Izrael népe mintegy *symbolumot* az ő magzatának nevekhez ragáztotta, az *ÉL*, az-az *Erős Istennek* nevét; abban gyakorlotta hitit az Izrael, hogy ő az ő Attyainak *Erős Istenéhez* ragázkodik, annak fővetségéhez, igéretihez támazkodik; és ha emberi segítsége nintsen-is, de az ő *Erős ÉL* nevü Istenét elégségesnek tarttya a' maga szabadítására.

Harmadfor: Ennek a' *Bétzaléelnek* mások felett való *prærogatíváját*, méltóságát téfi-le az Isten. *Elsőben:* Ebben, *Imé! Ecce*, az-az jól meg-gondold és reá vigyázz *Móses*, *név fzerint hívtam* ezt az embert, esmértem ötet kívül belől, lelkét, elméjét, indulattyát, ötet akarom választani Sátorom építésére. *Mósesnek-is* így szól az Isten, *2Móf. 33:17.* vétkezik a' nép a' *Sinai* hegy alatt, az Isten fzei elött bornyút öntvén, Isten helyett azt tisztelvén, Isten a' népet el akarja vezetni busulásában: mind addig ugyan *importunuskodik* a' *Móses* könyörgéseiben az Istenen, hogy végre ezt a' választ nyeri az ő Istenétől: *Ihol meg-kegyelmezek ennek a' népnek, mert én téged neved fzerint esmérlek, tudom ki vagy, igaz büséges folga az én egéf házamban.* *Sid. 3:5.* azért *kedvet-is találtál én előttem, a' mit kívánf meg-tselekegem*, ezt a' népet el-nem veztem, könyörgésedet meg-nem vetem. *Esa. 43:1.* *Izrael ne félj, meg-váltottalak tégedet, a' neveden nevezlek tégedet, enyim vagy.* Tudom ki vagy én népem, azért én lézek a' te Szabadítód. Itt-is ez értelme, tudom én kitsoda a' *Bétzaléel*, *név fzerint*, esmértem én nálam, tudom Lelkemnek mitsoda ajándékával fzerettem ötet, azért ötet kívánom az én fzent hajlékomnak fel-építésére.

Másodszor: Ebben teszi maga az Isten *Béztaléelnek* mások felett való méltóságát: *Bé-töltöttem ötet az Istennek Lelkével, böltseséggel, értelemmel, tudományal, és minden mesterséggel.* Értelme ennek egy szóval ez: Az *én Lelkemnek*, a' ki Isteni örökké-való *Lélek*, ajándékival, böltseséggel, értelemmel fel-ékesítettem ezt az embert és el-kéézítettem, hogy legyen alkalmas ember az *én Sátoromnak* építésére, és ahoz való *Éükféges munkának* és dolgoknak ki-gondolására, fel-találására-is, és az *én kedvem* s a-karatom szerint való ki-munkálkodására. Hasonló *Éölésának* formáját találjuk az Istennek, a' melly épen ezt világosította és magyarázza, *Ésa. 11: 1, 2.* A' mi Urunk Jéhus *É: Teste Templomának Szent Lélektől* való fel-kenetéséről való *Jövendölés: Az Isai törökéből egy vessző-Éál Éármazik, és az ő gyökereiből egy virág-Éál nevededik.* Ez a' mi Urunk Jéhusnak a' *Dávid magvából test Éerint* való *Éármazásáról Éöl: Róm. 1: 3.* arról az Isten Fia *É: testének templomáról* azt igéri az Isteni *Jövendölés*, hogy *arra le-Éáll, és azon meg-nyugofik a' Szent Lélek: Ján. 1: 33.* Az a' *Szent Lélek* pedig lézen a' Jéhus testének templomában, *Ján. 2: 19-22.* és az ő emberi lelkében, *böltseségnek és értelemnek Lelke, tanátsnak és hatalomnak Lelke, tudománynak és az Urnak félelmének Lelke*; az-az: olyan munkái és ajándéki leÉznek a' *Szent Léleknek* a' mi Urunk Jéhusban, a' mennyiben *Embernek és Dávidnak Fia*, a' minémüa' *böltseség, értelem, tanáts, hatalom, tudomány, Éentség és a' Ééhovának félelme.* Épen hasonló formában mondgya Zachariás a' 12-dik réÉznek 10-dik vers: az Istennek ígéretit, ki-töltöm a' *Dávid házára és a' Éérusálem lakosira a' kegyelemnek és a' könyörületességnek Lelkét*; az-az: azt a' *Szent Lelket*, a' ki *Éiuságnak, Éabad-ságnak*, nem *Éolgálatnak Lelke*, és a' ki a' *fiakat és leányokat* az *irgalmas Atya előtt könyörgeni* tanította: *Róm. 8: 15-18. és 26, 27. verseiben.* Itt-is így kell érteni; *bé-töltöttem az én Lelkimmel Béztaléelt*, a' ki *böltseséget, értelmet és tudományt* munkálódik ő benne az *én Sátoromnak* fel-építésében. Hogy pedig Isten azt mondgya, hogy ötet az Isten Lelkével *bé-töltötte*, annak értelme ez, hogy ennek az embernek nem *Éükön*, hanem *gazdagon és bővön* adatott a' *Sz: Léleknek* ajándéka, hogy azzal ugyan tele legyen, mint a' meg-töltött edény. Így *Zachar. 12: 10. Ki-töltöm az én Lelkemet a' Dávid házára*, az-az: *bővön adom.* Lásd, *Ésa. 41: 17, 18.*

Ezeket meg-értvén, tanuljunk-meg ilyen idvéfséges dolgokat.

- I. Az Isten Házának az Ekklesiának, és abban élő istenfélő embereknek, leg-első kötelességek vagyón az ő Istenekhez, az ő Fel-sége igaz tífetelethez és áitsőségéhez.

Ezt meg-

Ezt meg-tanúlhattuk a' É: Pátriáráknak *praxis*okból, ő felölök: azt írja a' Móses életeknek historiájában, hogy valahová mentenek és valaholott bujdosanak, *Noé*, *Abrahám*, *Isák*, *Jákób*, és több Éntek, leg-első gondgyok nékiek az volt, hogy az Istennek építsenek oltárt, és tiszteljék az ő Isteneket: melly tselekedetekkel a' *posteritas*nak-is azt mutatták, hogy Istenünkhöz való kötelességünknek minden világi dolgainknál leg-elsőbbnek és főbbnek kell lenni. De az Istennek e' parantsolattyából-is ez erősítetik-meg: Imé láttyátok, ki hozza az Isten az ő népét az Izraelt az Egyiptusnak kemény fogságából, vízi a' Sinai hegy alá a' veres tengeren által, ott meg-állította az Isten, tovább egész éltendeig elébb nem bocsátta őket a' Kanaán földe felé való útyokban, mind addig, miglen ő Felsőgének hajlékot, Sátorot nem építenek, a' mellyben ő Felsőge tiszteltesék, tanítván arra az ő népét, hogy az Ekklesiához, és abban való Isteni Éolgálatához fővebb módon kell kötelesnek lenni annak, a' ki Izrael fia akar lenni. De ez igazságnak meg-erősítésére azt-is gondoljátok-meg Kereftények, mitsoda az Ekklesia? t. i. mint az Isten az égben Atyánk, úgy itt a' földön az Ekklesia Éülő és nevelő *Anyánk*: Gal. 4. 26, 27. a' kinek emlőjén nevel és táplál az Isten, és kinek kebelében akar ő Felsőge bennünket idvezíteni: úgyhogy az Isten ne légyen annak Attya az égben, a' kinek nem Anya az Ekklesia e' földön. Ha azért a' természetnek törvénye ember arra kötelez, hogy első kötelességed az emberek között ahoz légyen, a' ki Éült e' világra; bizony lélek Éerint-is ahoz az Anyához tartozol nagyobb kötelességgel, a' ki Éül és nevel nem romlandó, hanem örökké-való életnek halhatatlan boldogságára. Én azt mondom Kereftelő É: Jánossal, *Mát.* 3. hogy *Vipera kigyónak* fajzattya, a' *Vipera* fajzat különben nem Éülettethetik annyától, hanem anyja védelemével és halálával furja rája ki az Anya hasát, hogy maga élhessen: *Vipera fajzat*, mondom, minden ember, a' ki ama' jó idvezülni tanító édes Anyát az Ekklesiát rája, marja, véstegeti, Éijja, maga előmenetelit Ekklesia kárával munkálkodgya; nem gondolván azt meg, hogy ehez a' közönséges jó Anyánkhöz kellene mindnyájunknak leg-elsőbb és fővebb módon köteleseknek lennünk.

II-Éor: Ezt tanuljuk-meg.

Az Istennek Szent Lelkének munkája az mind a' Politiában, mind pedig az Ekklesiában, ha olyan emberek találtnak a' közönséges jóra, és az Isten ditsőségére való dolgoknak végbe-vitelére, a' kik másoknál böltéséggel, értelemmel, tudománnyal és egyéb jó ajándékokkal feljebb valók.

Ha

Ha látz Kereštyén ember olyan elmét, olyan embert, a' ki a' több emberek között a' léleknek javaival ugy *excellál*, mint a' kövek között a' drága gyémánt, tudd-meg azt, Istennek Sz: Lelke ékesítette-meg annak az embernek elméjét a' maga ajándékival. *Bétzaléelt* tötte-ki az Isten példájául ennek a' dolognak; ez a' nép között több embereknel feljebb vala böltseséggel, értelemmel, az Isten Sátorához meg-kivántató *subtilis* mesterféges dolgoknak fel-találásával: im halljátok, mit mond az Isten felele, hogy ez a' mások felett való méltóztatása néki nem magától, sem nem mástól vagyon, hanem az ő Szent Lelkének ajándékától, a' ki ötet bé-töltötte ezekkel a' jókkal.

Ha vizsgáljuk az Istennek könyvét, egy nagy mélységre és Isteni titokra találunk Kereštyének! a' melly még a' nagy elméket és agyas embereket-is meg-fárašttya; hogy annak a' titoknak mélységét, vagy nehezen érhešék-el, vagy talám *tökélletesen, tökéletesen* mondom soha el-se érhešék, míg ez *rék ferint való esmérettel* bujdosunk e' földön, és valamedig *el-nem töröltetik a' tökéletes tellyesség által a' mi rék ferint vagyon:* 2Kór. 13: 9, 10-12. Ezt a' *títkot* nevezi űent Pál, Kol. 2:2. *Atyának és a' Christusnak titkának:* tegyük hozzá a' *Szent Léleknek-is títkát, a' ki vizsgálja az Istennek mélységes títkait:* 1Kór. 2: 9, 10, 11. Ennek a' mélységes titoknak fok örvényei vannak, melly örvényeknek egyike, az *Atya, Fiu és Szent Lélek* között való űent és űép rend, és *œconomia*, melly űerint a' meg-öfolhatatlan egy örökké-való Istenűég a' maga tulajdon munkáit maga között fel-öftotta. Melly rend és *œconomia* űerint, az *Atya* minden munkáknak *molimenit* kezdi, a' *Fiu* munkába véűi, a' *Szent Lélek* pedig tökéletesen el-végezi, tökéletességre viűi, és meg-ékesíti a' Fiunak és az *Atyának* munkáját. Így nevezetesen az Idvešségnek munkáját elkezdí az *Atya*, az Idvezüendöket örök időnek öltte el-válaštván az idvešségre; a' *Fiu* azt a' munkát *executioban* véűi, mi érettiünk testet vévén fel, annak áldozattyának vére által minket meg-váltván, és Istennel meg-békéltetvén; a' *Szent Lélek* pedig tökéletességre viűi ezt az *Atyának* és *Fiunak* az idvešségnek örökösiben elkezdett munkáját, és azt meg-ékesíti's mintegy meg-koronázza, mikor minket meg-űentel, hittel, űeretettel a' könyörölő Atyához és az Idvezítő Fiuhoz köt, igaságra vezérel, abban meg-erösít, és tart a' kísérteteknek ereje ellen, és mint idvešségünknek zálaga a' tellyes váltságnak napjára el-is persétel: a' mint ezeket egy tsomóban így taníttya a' ű: Pál Apostol. *Efűš. 1: réžében.*

De a' természetnek és e' világnak dolgaiban-is így mégyen ez az *Atyának*, *Fiunak* és Sz: Léleknek títká végbe: az *Atya* és *Fiu* teremttette ezt a' nagy

a' nagy világot; dea' Sz: Lélek vitte tökéletességre a' teremtésnek munkáját, és ő Felsője ékesítette-meg. A' Biblia ezen a' titkon kezdődik, 1 Mós. 1: 1, 2. *Kezdetben teremté az Elohim az Istene, az-az, az egy Isten, de ki Atya és Fiú, a' mennyet és a' földet: mit mond tovább? a' föld pedig vala ékesség nélkül való és pufka, és fetétség vala a' mélységnek fénén,* ki tselekedte hát azt, hogy e' Éép rendü egek és teremtett dolgok ilyen Ééptségben álljanak-elő? azt is megmondgya Móses. *És az Elohimnak, az-az, az Atyának és Fiúnak Lelke táplálja vala a' vizeket.* Ez az Ige táplálja vala, igen hathatós Éóval tétetik-ki a' Sidó nyelven Mósestől: a' mellynek ereje és jegyzése azt tézi, hogy, a' miképen a' Éárnyas állat az ő féfkét és féfkében az ő tojásit foveálja, melegíti és táplálja, hogy az ő természetéhez hasonló állatok keljenek-ki azokból a' tojásokból; azonképen a' Sz: Lélek is azon nagy elegyes zürzavaron mintegy *incubált*, azt mind addig *foveálta*, táplálta, hogy e' természetnek Éép rendi és dolgai a' természetnek meg-álló törvényivel együtt jöttek-ki, ide néz É: Dávid a' 33. Sölt. 6. vers: *A' Jéhovának Éájának Lelkével az egeknek minden seregei állittattanak elő, és löttének.* Azt az hathatós erejü és értelmü Sidó Éót, másutt az Isté Móses által így magyarázza és világosítja: 5 Mós 32: 10, 11. *Az Isten az ő népét az Izraelt úgy vötte fel: A' mint a' Sas féfkét rak, az ő fiaín ül, ki-terjefti az ő Éárnyait:* itt is ezen Éó találtatik a' Sidóban. A' mint azért az Izraelnek Istene nappal ködnek, éjjel tüznek oflopában vólt az ő népe felett, és mintegy *incubált*, *ült* az Isten rajta, míg az Izrael fiainak nyugodalmokat, Éép rendü *Ecclesiastica Politia*ákat ki-munkálódta, úgy vólt a' Sz: Lélek is a' világ teremtésében, és ama' nagy zürzavarból való ki-hozásában, &c. látod azért az egek Éép seregeit, a' napot, holdat, tsillagokat, látod a' földet meg-ékesíttelve lakosokkal, álmétkodgyál Hatalmas Istenednek ázokban ki-tetfő ditsőségén, Sölt. 8. És a' Móssal esmérd-meg, és meg-ne tagadd, hogy e' Éép ékesség és tökéletesség a' Sz: Lélek *foveálása* által ment *consumatióra*.

Nem mulatozhatok igen sokáig az Atyának Fiúnak és Sz: Léleknek a' titkának magyarázásában; légyen az *omnium loco*, minden erősítés helyett, a' mint a' É: Pál ezt az igazságot bizonyította, 1 Kór. 12: 4-11. *Az ajándékokban külömbség vagyon, de ugyan azon LÉLEK; Az Ekklesiában való foglalatokban külömbségek vannak, de ugyan azon UR: És külömbségek vannak az erőkben is, de ugyan azon egy ISTEN. Ki mind azokat mindenekben tselekefzi.* Így tanít azért É: Pál: a' miképen az Ekklesiában el-ofztatott foglalat, és annak külömbfégei, egy UR-tól a' Jésus Christustól, a' kié az Ekklesiá, rendeltettnék; azonképen arra a' külömböző foglalatra

gálatra ki-botsáttatott szolgáknak sok-féle ajándéki azon Egy LELEKNEK munkájától vannak: Ezt így erősíti tovább; *Mert, ugymond, mindennek adattatik a' Lélek nyilván való hasonra, mert némellynek a' Lélektől adattatik böltseségnek beféde, némellynek pedig tudománynak beféde ugyan azon Lélektől; némellynek pedig hit ugyan azon Lélek által, némellynek pedig gyógyításnak ajándéki ugyan azon Lélek által, némellynek pedig erőknék tselekedése, némellynek jörendő mondás, némellynek a' Lelkek meg-választásának ajándéka, némellynek pedig különböző nyelveknék neveinek tudásának ajándéka, némellynek pedig nyelveknék magyarázása; De mind ezeket tselekefű UGYAN AZON EGY LELEK, osztogatván azokat semely ferint kinék kinék a' mint akarja. Hová lehet ennél világosabb tanubizonyosság kezünk alatt lévő É: Tudományunknak meg erősítésére? Azt mondgya a' É: Apostol, hogyha láté kereftýen ember jó Tanítót, nagy lelkű, tudományú, kegyességű embert, szolgát az Ekklesiában; tudd-meg, a' Sz: Lélek ékesítette-fel azt az É: ajándékival. Ha láté jó Medicust, az orvoslásban a' nyomorútlakat a' ki bódogul segíti, a' Sz: Lélek tötte ötet olyan-ná. Ha a' Tanátsi rendben és a' törvényes dolgokban ézes, okos, bölts tanátsú ember valaki, a' Sz: Lélektől yötte azt az elmének javát. Ha jó mester-ember vagy, jó Ötvös, aranyműves, drága kövekkel jól báno, jó Áts, Aétalos, jó Szövő, egy fővaljó *inventiosus* ember, vagy jó Gazda, mint Bétzalél; a' te jó Istenednek Lelke töltött-bé azokkal a' szép ajándékokkal. Sőt addig mégyen a' É: Dávid Solt. 139: 14, 15, 16. hogyha valaki szép ábrázattal, szép termetű testtel formáltatott annya méhében, és jött e' világra; a' Sz: Lélek, a' ki előtt senki el-nem rejtezhetik, annya méhében *forma nélkül való testét, mint a' tejet, öntvén, Jóh. 10: 9-12. ékesítette-meg, mint valami szép himmel varrott tiszta öltözetet.**

Ez a' dolog, Isten Lelkének ajándékival felékesített Kereftýen Emberek, kettőre tanít benneteket.

Elsőben arra: Hogy kevélyek és felfuvalkodtak ne legyetek. Bölts, Tudos vagy É: Irásnak titkaiban, világi böltseségben; Ne légy kevély véle. Jó mester ember vagy, hozzád hasonló mesterfégű ember nintsen a' városban, vagy nagy földön-is, talám az egész országban-is; Ne fuvalkodgyál-fel. Nagy tanátsú, ézü, okosságú ember vagy, foka udvarolják ajtódat, foka élnek tanátsoddal, ézeddel, foka tisztelnek nagy elmédért ajándékokkal. Ne hidd-el magadat: *Mert mind ez a' tíftefég nem napkeletről, sem nem enyéketről vagy a' délről jött, Istened (a' ki aláz és magasztal;) Sz: Lelke ékesítette Lelkedet ezekkel, Solt. 75. Ide tartozik É: Pál Apostolnak ama' szép és idvességes intése, melyet találunk 2Kór. 4: 6, 7.*

Ezeket

Ezeket pedig *Atyámfiai néminémű példában* *éabtam* én reám és Apollósra ti érettetek, hogy a' mi példánkban tanuljátok-meg, hogy annak felette a' mint meg-irattatott nem jó böltselfedni, hogy egyitek a' másitok helyében egymás ellen ne fúvalkodgyatok-fel; mert kitsoda külömböztet-meg tégedet másoktól? Mitsodád vagyon pedig a' mit nem vettél volna? Hogyha vötted pedig, mit kevélykedel mintha nem vötted volna?

Másodszor: Arra tanít ez a' É: Tudomány bennünket: A' kiket a' Szent Lélek akar a' Politiában, akar az Ekklesiában a' közönséges jóra fűp ajándékiral fel-ékesített és meg-tífelt, éljen ki-ki azzal a' köz jóra, Isten tá-lentomat és ajándékot ne fűtsa-meg tsak magában, építsen, tanítson másokat-is. Fundámentuma ennek ez; mert a' Sz: Lélek az ő külömb-külobmféle ajándé-kot minden embernek a' közönséges hasonra oítogattya, hogy az egék Anyafent-egyháznak, és abban élő minden atyafiaknak javára hasonra fordítsa ki-ki, és tsak magának ne tartsa-el: 1Kór. 12: 7-30. Injuriájára, boféúságára va-gyon azért az ő ajándékot oítogató Sz: Léleknek, mikor a' Sz: Léleknek tzelja ellen valaki nem akar élni azokkal az ajándékokkal köz jóra, hanem azokat sobrárságából másoktól meg-tagadgya, és ama' gonof éolgával a' földbe el-ássa: Máté. 25: 18-24-28. Ellenkezik ez a' dolog a' fenteknek egyes-ségével-is, mellyet a' É: Apostoli Credóban fentül hinnünk, és meg-tarta-nunk kell; a' melly azt kívánnyá, hogy ki-ki közzülünk a' melly ajándé-kokat Isten Lelkétől vött, kéf legyen azokkal másoknak nem tsak vilá-gi javokra és elő-menetelekre, hanem örök idvefségekre nézve-is nagy ö-römeft és kéfen élni és éolgálni: É: Pál tanít erről igen éépen, Róm. 12: 5-dik versétől fogva mind végig. Azért, böls tudományú, jó tanátsú értelmes ember, jó mesterléggel és az Istennek egyéb ajándékiral fel-éke-sített ember, ha írigy vagy, ha állapotodat félted, ha fűsvény vagy, és el-dugod ásod a' mid vagyon, a' mit tudé másokkal nem közlöd, méltó vagy hogy feddetrefél, a' mint Mójses az ő érette írigykedő Jofuét ha-sonló éinü dologban meg-fedde keménnyen: 4Móf. 11: 26-29.

III-dik Tanuságunk e' É: Leczkéből legyen ez:

Meg-vagyon az gyakorta az Istennek fűbados, de igen böls gondvifélé-séből, hogy a' Sz: Léleknek fűp ajándékiral fel-ékesített em-berek, az Istennek reájok bizatott É: munkáját ditséretesen vég-bez vífik; de az ő munkájoknak tellyes és tökéletes örömeft és boldogságát meg-nem láthattyák, és az élok között meg-nem ér-betik.

Talám úgy látzik Kerecztýének némellyiteknek, hogy e' Tudomány nem foly-ki egyenesen e' É: Leczkéből. De gondolatok-meg velem együtt ez Igékben említettett Bétzaléelnek állapotját, meg-értitek, hogy az ő dolgában bé-foglaltatik ez igazság. Erről az emberről azt a' bizonyosságot tézi az Isten, hogy ötöt a' maga Lelkének ajándékival bé-töltötte, böltseséggel, értelemmel, tudománnyal, és minden mesterféggel, a' melly kívántatott a' É: Sátornak munkájára: Ő-is ditséretesen, a' Érint a' *ty-pus* Érint, mellyet Mósesnek az Isten az hegyen mutatott vala éztendő el-forgása alatt, az Istennek Sátorát el-végezi és végezteti másokkal, a' kiknek elől-járójok vólt. Istennek kedve Érint való munkát művel, minnekokaért mikor fel-állittatik ez a' É: hajlék, az Isten ditsőségesen el-foglalja lakó hajlékúl magának, a' Cherubimokra le-Éállván, és ott mint királyi Ékékben ülvén, 2 *Mof.* 40:34,35. Bizonyosságot-is tött ő Felsőge arról, hogy a' Bétzaléelnek, annak a' Sátornak építésébe való munkája, és az ő *Inspe-ktio*ja kedves vólt ő Felsőge előtt; mert a' töle építettett óltárra rakatott áldozatokra az égből tüzet-is bocsátott alá: 3 *Mof.* 9:24. De még-is gondolatok-meg, ennek a' Bétzaléelnek mitsoda *Fatuma* lön: nem láthatá és nem érheté ő azt meg, hogy ez a' Sátor az Igéretnek földére bé-vitessék, nem érte ő azt meg, hogy Silóban a' népnek nagy örömevel fel-állittassék ez a' É: hajlék: *Josue*, 18: 1. Nem tudhatyuk Kerecztýének, mi okon esett; mert Móses az ő írásiban semmit nem Éöl felöle: de igaz, hogy e' nagy lelkű ember-is az pusztában el-esett, és nem mehetett-bé az Istennek nyugodalmának földébe, *Sólt.* 95. mert bizonyos, hogy az Égyiptomból ki-jött nép közül, senki bé nem ment az igéretnek földére, Jósuén a' Nun fián kívül, és Káleben a' Jefunné fián kívül: 4 *Mof.* 14: 30. Móses és Áron-is hasonlóképen jára, az Istennek kedve Érint végbe vivék az Urnak É: akarattyát a' népnek meg-Éabadításában; de a' néppel együtt magok bé-nem mehetének a' Kanahánba, és munkájoknak kívánt örömét és bódog végét nem érhatték-el, hanem őket-is az a' sovány pusztá emézté-meg. Erről ír É: Dávid a' 99-dik Soltárban ilyenképen: *Magasztaljátok a' mi Urunkat Istenünket, és hajtsátok-meg magatokat az ő lábainak sámlójánál, mert ő fent: Móses és Áron az ő Papjaival egybe, kik az ő nevét segítségül hívják vala, segítségül hívják vala a' Jéhovát, és ő meg-hallgatá őket; Felhőnek oflopában Éöl vala nékiek, meg-örizik vala az ő bizonyosság-tételit és parantsalattyát, mellyet adott vala nékiek; Uram mi Istenünk vagy te, meg-hallgattad őket; Oh Erős Isten kegyelmes vólt ál nékiek! mindazonáltal bőkÉűt állottál az ő tselekedetekért: Magasztaljátok a' mi Urunkat Istenünket, és hajtsátok-meg magatokat az ő Éentséges hegyénél, mert fent a' mi Urunk Istenünk.*

Eddig a' PREDIKATZ16:

Ez Urban tsendes halál által bóldogúlt , az Urnak Lelkével és
annak ritka ajándékival fel-ruházott Tízteletes Bóldog Emlekezetü
Atyánkfiára Éabom rövid beféddel ezt az együgyü
Tanítást.

Ez Urban tsendesen el-nyúgott Tízteletes Atyánkfiáról én ezt mond-
hatom mindeneknek előre, hogy Ötet az Isten, a' maga Sz: Lelkének rit-
ka ajándékival, úgy fel-ékesítette volt életében, mint a' *Bétsaléelt*, hogy
az ő Istenének Sátorában, É: Ekklesiájában, ő Felsége ditsőségére, és a'
közönséges jóra tartozó munkákat vinné bóldogúl végbe. Ugyannyira
volt pedig meg-ékesedve az Isten Lelkének kegyelmeivel, hogy mióta az
a' *Divinum inventum*, a' Könyvek nyomtatásának, és ahoz meg-kiván-
tató Betü metzésnek mestersege *Europában* fel-költ, én ennyi fokaság hal-
lására azt merem Kerefityének mondani: *Soha Magyar még ebben a' mun-
kában ilyen nem volt.* En pedig ezt nagy bátorsággal merem mondani;
Mert ezt nem tsak a' mi Nemzetségünk *recognoscálja*, hanem *recognoscál-
ták* sok idegen Nemzetek, kiknek országokat az ő jeles ritka példájú me-
sterségének jó munkájával ékesítette: a' maga Tanítója erről vallást tört.
Ugy hogy ő reá illik ama' ditselkedés, mellyet találunk a' 119-dik Sólár-
ban: *En Istenem, bőltsébbé töttél engemet az én Tanítóimnál.* Azt-is mun-
kálódta ő benne az ő Istenének Hatalmas Lelke, hogy el-fáradharatlan len-
ne az ő Istene Házának Ézeretében, és annak buzgó munkájában: a' Dá-
vidnak és az Idvezítő Jéusnak példáját követvén, mondhattuk, hogy
az *Isten Házának buzgó Ézereteti eméftette-meg ötet*: Sól. 69: Ján. 2: Va-
gyunk itt is e' fíralmas háznál jelen ketten, vagy hárman: és ha Istentől
engedve lézen, az ő testének tízteséges el-temetésére maga utolsó kíván-
sága és rendelése Ézerint fognak jöni Tízteletes Atyafiak, a' kik hogy mind
Isten beféddéből, mind Halotti Oratióval tízteséget tegyenek temetése
napján, kívánta és akarta maga; a' kikkel együtt arról tehetünk bizony-
ságot, a' mit nem tsak Émeinkkel láttunk, mitsoda munkát vitt végbe
ez mi Atyánkfi. Gondoljátok-meg magatok-is Kerefityének, mitsoda
dolog volt ilyen munkát, mint ez a' **B I B L I A**, a' kiből mostan hideg te-
ste felett e' É: Leczkét el-olvasám, fel-vállalni, hogy maga költségén ki-
nyomtattasson, idegen földön egy bujdosó ember, a' maga kezeivel met-
szett betükkal, senkinek egy fillérét meg-nem engedvén, hogy erre való
költségbe elegyedgyék! mikor erre a' munkára való É: igyekezetit nagy
lelkü Professori embereknek jelentette, Isten kísértésnek mondották len-
ni, ollyan

ni, olyan munkához idegen földön kezdeni pénztelen embernek, a' kire ezereknek kell el-kelni; olyan el-fáradhatatlan-is volt mellette, hogy a' fêmei a' fok vigyázás, éjjelezés miatt tsak hogy ki nem vésztenek, kenyere éükön volt költsége, nagy éüktség és fok könyörgés között úgy munkálódott, hogy éjjel meg-kereste azt, a' mit a' nappali munkásokra naponként kellett költeni, és a' nappalt maga-is e' ént munkában töltötte-el.

Bizony ki-is mütatta magát az Isteni Léleknek hatalma ö benne; mert a' mit erőtelenül kezdett, hatalmason ö benne és ö általa el-végezé és tökéletességre vivé az ö Istenének benne hatalommal munkálódó Sz: Lelke: ennek a' munkának köszönhettyük Kereftyének, hogy Nemzetünkben meg-bövüle az Istennek é: befedének Könyve, hogy abból fiaink, leányink és minden rendek profétálharnának.

De a' mint *Bérzaléel* az ö munkájának tellyes örömét el-nem érheté, úgy ez mi Tíztelester Bóldog Emlekezetü Atyánkfia, ennek az ö é: munkájának jó igyekezetinek *consumatio*ját meg-nem láthatá; *In Cursu*, dolgainak épen futamattyában el-vévén Isten kezeit, lábait, és testének erejét töle, ágyba fegezé az Isten; elméjét és tízta ítéletit mindazáltal ö Fellege meg-hagyván és meg-tartván: a' mellyben már negyedik éftendő-től fogva sajtoltatván, el-kezdett jó munkáit félbe kellett Istene akarattalól mütatván-meg, imé ö Fellege magát a' nyugodalomba küldötte.

A' mig pedig a' éabados Isten e' nyavalyák sajtojában nyomta, azon áldott Lélek jó Vigasztalója lenni meg-nem éünt, erősítvén hitiben, reménfégeben, mikor teste romlandó félben volt-is: ughogy azolta-is meg-nem éünt az ö háza egy kis Ekklésia lenni, valamennyi éer az *Urnak kenyere meg-töretett*, és az *Urnak pohára oftogatott* a' közönséges Gyülekezetbe az hiveknek idvességekre, tsak egy éeris el-nem múlatta, hogy az ö háza népével és fok éegényekkel együtt lelkét az idvességre né táplálta volna, azokkal a' éentségekkel: bizony tsak *mintegy álomban-is* tsendesén vivé-el Isten az örök boldogságra közölünk.

Szükség meg-kefereedett Özvegy, hogy hozzád-is éöljak vagy két éóval; Hízelkedve semmit nem akarok éöllani, ennyi Kereftyén ember, és ilyen Gyülekezet előtt mondom: Mi felöled ez előtt alig híhattuk volna ezt az híféget, és unalom nélkül való éolgalatot, a' mellyet éegény nyomorúlt Atyánkfia jó Férfjed körül végbe vivél egynéhány éftendők alatt: panaét arról a' éádból nem hallott senki, hogy éegénnyel való dajkálkodásodat meg-úntad volna, hanem nyavalyájáról jóakaróid előtt éá-

nakozva

nakozva ha panaszkodtál. Ritka dolog az ilyen, Keresztyének; de dicséretes példa. Sok Affzonyi-állatnak addig kell az Ura, a' mig tzi-frázhattya, kényesen tarthattya; ha megnyomorodik, fel-hágy rajta, halálát kívánja, minden dolga panaszal háborgással vagyon körülötte. Még a' nagy Szenteken-is meg-esett ez a' próba és keserűség. Jóbnak Feleségét említem: *tudgyátok és hallottátok az ő nyomorúságát*, Jak. 5: 11. Ugyan a' Jób könyvének második részében íratik-meg, mit tselekedett a' Felesége véle; meg-únnya hosszú nyomorúságát Urának, 's azt mond-gya: *meg-tartod-e még-is a' te tisztaságodat az Istenhez?* még-is azt az Istent tartodé Istenednek, a' ki affligál, kínoz, gyötör? *hogyan lehet az Jó Istent?* ne tartsd ehez hűségedet; hiszem ha jó Isten volna, ennyi jaj szót meg-fánná és nem kínozna; *átkozd-meg azt az Istent, halj-meg tova!* mit vesző-döl itt rajtam, nem tudj el-vezni rólam, szabadulnék-meg tőled. Így nem tselekedtél.

Azért, mind néked, mind szegény nevetlen két árváidnak azt mon-dom, a' mit Naomi mond vala az ő két Menyének: *Ruth. 1: 8. Tsele-kedgyék a' Jéhova irgalmasságot veletek, a' miképen irgalmasságot tseleked-tél a' meg-bóltal.*

Titeket pedig Keresztyének, a' jó Isten, Lelke által tsendes és bódog ki-múlástokra, Lelkének vigasztalása által készítsen-el,

A M E N.

PÉL.

P É L D Á J A

A' közönséges jóra Éületett

E M B E R N E K:

Mellyet

Mind Életében 's mind Halálában ki-adott, mintegy tükörben

A' Néhai

TISZTELETES, NEMZETES

M. TÓTFALUSI KIS MIKLÓS

U R A M;

Ez Hazában a' mindenféle BETÜ-METSZÉS, ÖNTES,
és azzal való élésnek FŐ MESTERE.

Le-rajzolt pedig, és rövid Oratioba foglalván, halála után harmad nappal Koporsóba tételekor, ezen formában el-mondott

SZATHMAR-NÉMETHI MIHÁLY,

A' Kolosvári Reformatum Collegiumnak egyik Tanítója.

E'zokatlan és majd a' közönségesen bévött renddel nem egyező dolgot első tekintettel méltán tsudálad e' éomorú Házhoz gyülekezett minden Rend, és tisztességbéli Hallgatóknak szép Éamú Serege! Méltán-is tsudálhatod, és majd tsufolhatod-is, ha a' dologról tsak úgy ítélz, a' mint a' maga külső éínét 's tekintetét mutatya. Ugyan-is majd úgy látzík, hogy forsunknak tsekélységét, rendünknek 's állapotunknak alatsónságát meg-nem tekintvén, a' felett hajazunk, és fer felett való pompát üzünk, midön ez Halotti tisztességtételt meg-kettőztetjük. De ményen-el bár az ő éokott úttján, ez a' magát 's házontalanságát tsudáló 's másokkal-is tsudáltató világ, és háládatlá mordságával 's kedvetlen irégységével oltsárolja 's betsmelje a' nagy háznú dolgokat, nékünk az a' tisztünk, hogy a' jó dolognak érdemlett betsületit meg-adgyuk. Állj-meg azért egy kevéssé, és ítéletedet ne sietted, miglen velem együtt a' dolgot jobban és józanabban meg-nem vizsgálod és éemléled. Mert ha jól fel-vézed, kilótt légyen az, a' kit bé-fogadott ez a' íetét és éoros koporsó; mennyire ment és mehetett volna fáradhatatlan és majd példa nélkül való

kül való serénységével, mind a külső közönséges Társaságnak, mind pedig az Isten országának javát 's elő segéllését néző munkában, talám kétfős tisztesség-tételre méltónak méltán ítélnél: És ha az mind Eletében 's mind Halálában meg-tiszteltetik e' világtól, a' kia' külső Polgári Társaságnak dolgát jól viselte 's elő-vitte; mit nem érdemel hát az, a' ki mind kétfőnek hogy hasznosabban szolgálhasson, magának sem kedvezvén, semmiért nem kiméltette. Ember volt, azt felelnél: Ember volt, úgy vagy; de olyan ember, a' kinek mását nagy sokaság között-is féltő dőlben gyertya világnál kereffé ámbár, még-is ritkán találod. Régi fava a' Római dolgok Iróinak, hogy Rómában nem találták Rómát; úgy meg-esik az, hogy emberben és ember között, az ember ritkán talál embert. És hogyha a' nagy és közönséges haszonra ültetett emberek, maga az idő is igen ritkán üli és hozza, hogy annál betsületesebbekké tegye őket; úgy látjuk, hogy nem idegen dolog léfén itt-is, ha a' tisztesség-tételben a' közönséges rend felett valamit tselekeznünk. Kitsiny volt ugyan, a' mint-hogy azt a' maga nevével-is hordozta; de e' Kitsiny testben a' közönséges jóra olly nagy és ki-terjedt lelket viselt, hogy Nagy nevet-is érdemelt volna. Mellyre nézve éanakozásra méltó méltatlanság ez, hogy a' nagyra ültetett és nagy dolgokban foglaltos elméket, illy tsekély meg-éorított és alaton koporsó zárja és fogja-el az emberi Nemzetnek éolgalattytától. Mellynek keservesen éemlélnél példáját, és azzal maga jó emlékezetit hagyta N. Tiszt. TÓTFALUSI Kis MIKLÓS Uram, Hazájának 's édes Nemzetének ditséretes és maga hivatalja éerint hasznos Szolgája. Kinek gyáfos koporsójának éktelen kedvetlenségét, tsekély beféllgetésének folyásával, mint meg-annyi Typographiai rajzolásokkal ékesgetni akartván, rövideden reá mettek, jóllehet e' Mesterféghez nem igen érték, egy közönséges jóra ültetett, arra 's annak élt, és annak éolgalattytában elfogyatkozott 's meg-éméltetett Férfiat. Várván ez-iránt a' józan 's még-ért itéletü Hallgatóknak tsendes és békeséges figyelmetességeket.

Mi lég-yen a' jó? sok ember kívánnya, még-is kevés tudgya; úgy mi lég-yen a' közönséges jó, kevés ember tudgya, 's annál kevesebb munkálkodgya.

Jó dolog az kinek-kinek magánosan a' maga éemélyében, a' melly éolgal az ő terméketinek 's állapottyának előmentére, tökéletességére 's boldogságára. Közönséges jó az, a' melly már nem egy magános éemélyre határozódik, hanem sokakra ki-terjed; és valamelly Népnél, Nemzettségnek, sőt az egész Emberi Társaságnak előmentére, tökéletességére,

életsőségére 's boldogságára szolgál: Ugy hogy már ennek használatosságát nem egy ember, hanem maga érezze és tapasztalja e' nagy világ. Igaz dolog ugyan, hogy a' mint a' Böltsék szólak: *Omne bonum fit sui communicativum*: Minden jó dolognak természeti azt hozza magával, hogy magát másokkal-is kívántassa és közölje; de vagyon még-is olyan kívánt dolog, a' melly kíváltképen-való módon mondattatik közönfeges Jónak; és annyival feljebb múlja a' magános jókat, mennél feljebb haladgya a' közönfeges Társaság a' magános embereknek rendit.

De a' minthogy a' magános jóknak haszna, az emberi természetnek mi-voltához képest, melly lélekből és testből tsuda érvettséggel szerkeztetett egybe, két-felé szakad és háromlik; úgy hogy, vagy testének tsak, és külső világi életének előmentére szolgáljon; vagy pedig tsak külön nézze a' Léleknek előmentét és boldogságát: Ugy a' közönfeges jó dolgok is, vagy külső állapottyát segítik az emberi közönfeges Társaságnak; vagy pedig lelkének belső kívánt tökéletességére vízik. Az hol pedig olly közönfeges jó találtatik, a' melly a' külső Társaságnak mind e' világ szerint való életsőségét, mind lelki állapottya szerint való boldogságát magában egy iránt befoglalja és meg-egyezteti, nem ok nélkül tartatik közönfeges Jónak.

Ezek szerint, mint születtsék a' közönfeges Jóra termett Ember, mint éljen, és mi legyen ki-menetele; hogy egy summában foglaljam a' dolgot, egy Emberi, de négy nevezetes szem eleibe ötlölhető rajzolásokkal's *Emblemákkal* fel-ékesítettett ábrázatban, adom előtökbe. Nem ok nélkül iratathatik-le illyen emberi képzelésben: A' ki mintegy bé állván az emberi Társaság közzé e' világra, el-nézi magát 's a' körül álló emberi Társaságnak fokaságát, meg-gondolván, hogy nem tsak magát látná egyedül e' világon, hanem magán kívül mindenfelé nagy fokaságot, kik szemeket körös környül reá fegezve tarttyák, magáról mintegy el-fordíttya szemeit, és vetvén a' környülörte álló seregbe, erre fókad-ki, iratván homlokára véle született Czimeréül: *NATUS SUM NON MIHI SOLI, SED TOTI SOCIETATI*: Nem tsak magamnak születtem, hanem az egész emberi Társaságnak. És hogy e' jól kezdett *resolútióját* 's el-tökéltett éándékát jó móddal-elő vihesse, és bé-is fejezhesse, így mutattya-ki magát másod izben, ismét emberi ábrázatbā, de más és különböző maga viselésével. Mellyben élesen elnézvén az emberi Társaságnak e' világi életbē fokfelé ágazott foglalatosságát, és nagyobb részént azoknak vagy igen kevés hasznát, vagy tellyességgel való haszontalanságát látván, olyan utat válaút, és abban olyan munkás életnek rendit fogja-fel, a' mellyben mind többeknek, 's mind nagyobb

nagyobb hasonlaltatással: Ezt iratván nyakára arany lántz helyett való ékességül: *INUTILIA ODI, UTILIA TRACTO*: A' hiábavalókat gyűlölöm, és foglalom magamat az hasznosabbakban. A' mellyet olyan farkából ki-nem vethető állhatatossággal követ mind addig, míg minden eleibe ötlő akadályokat meg-győzven, fel-tött tzeljára el-érkezik; Ezt vévén itt-is fel *SYMBOLUM* ául derekára, mintegy övedző Ékességet: *SUPERANDA OMNIA ISTA FERENDO*. Miglen ostan az légyen ki-menetele, mellyet szemlélj ugyan ebben az emberi ábrázatban. Ugyan-is jobb kezében tart egy Égő Szövértnek, a' melly másoknak világotlósán, magát emélti, és lassan-lassan fogydogalván fogydogal; E' lévén itt-is jobb karjára ékességül tekerve: *ALIIS INSERVIENDO CONSUMOR*: Másoknak élgalván és használván el-fogyok.

Melly Emberi ábrázatban, azokkal a' tzierekkel való le-rajzolása a' közönséges Jóra Éületett Férjfiunak, illendöképen alkalmaztathatik-e ez előttünk fekvő Tíft: *TÓTFALUSI KIS MIKLÓS* Uramra, hogyha a' dolgot, a' mellyre igyekezett, a' mellyre Éülettetvén fáradozva üzött, és abban való ki-menetelit azzal egybe-vetjük, nyilván felnyomozhatjuk. Mert ha eredetit és mivóltát a' munkának a' mellyben foglalatostkodott meg-nézzük, akár kitől esett a' Betüknek találása, és a' Betükkel való élésnek módgya, olyan jeles és Nemes dolog az, hogy majd nem emberi, hanem Isteni elmével verekedő elmének találmánnyának ítéltesék. Nem említem a' közönséges jóra való meg-betsülhetetlen használatosságát; mert azt tsak az nem láttya, a' ki magát nem okoson, hanem pogányi, sőt baromi oktalansággal akarja igazgattatni a' tudatlanságnak éomorú fetétségében. Avagy nem közönséges jó dolog-e, mind e' világ külső igazgatásának rendiben, mind az idvétség úttjának mindenek eleibe való terjesztésében azokat a' dolgokat, a' mellyek mind ez életre, mind a' következendőre Éükségesek, mind el-múltakat, mind jelen valókat, mind következendőket tudni, látni 's olvasni; és a' böltséget, mint a' drága gyöngyöt, a' betükkel ki-iratott könyvekben mintegy kints-tartó helyben keresni és fel-találni? A' bölts gondolatokat és jó értelmeket ugyan élő szóval is ki-adhatni, és másokkal közleni meglehet: De mivelhogy az élő szót a' levegő égnek habzó mozgása a' fül mellett hamar el-repíti, nintsen az emberi feledékenységnek meg-orvoslására hasznosabb eszköz ennél, mint az, a' mellyet, mihelyt valami dolgot tudni akar, mindgyárt elő vehet; úgyhogy e' légyen minden dolgokra reá emlekeztető *Regejtuma*.

Ennek a' nagy Jónak követésére, jöllehet nem Uri Nemzetből, mind-
 azáltal tisztességes emlekezetű Szüléktől vévén eredetet, mihelyt a' jó
 's a' gonosz között külömbséget tudott tenni, fentelte ötet Isten, és a' vél-
 le született természetnek kézfége és hajlandósága. A' melly nem-hogy
 meg-motskolta volna a' benne lévő 's elébb igyekező *Virtus*okat; de sőt
 inkább mintegy ösztönözte arra, hogy magát mintegy porból üsse-ki, és
 mire mehet a' közönséges Jóban, próbálja-meg. Ugyan-is, mit árt az
 aranynak, hogy a' éintelen és furkos köveknek falakjai közzül válaftod-
 ki; és a' drága gyöngyöknek, hogy a' fővenynek és az homoknak seppe-
 déki közzül fedegertetnek? És a' minthogy magát nem magának szület-
 tetettnek lenni esmérte, hanem Hazájának 's édes Nemzetének; úgy
 mindgyárt el-térven e' világnak közönséges és igen járt uttyáról, azt az
 életnek rendit vötte-fel, a' mellyen ellene mondván e' világnak minden
 rabotás hijában-való szorgalmatosságának, azt közelíthetné, mint ha-
 nálhatna a' benne lévő ajándék szerint a' közönséges Jónak. Mellyre néz-
 ve a' Skólai fennynnek és pornak fetét köntösét fel-öltözvén, sok fényve-
 désekkel viselte, mind addig, míg az híres Nagy-Enyedi Collegiumnak
 Seniorságából a' Fagarasi Skóla igazgatására ki-élölttatott. Az hon-
 nét feltölt jó tzeljät üzni 's erőleg érne akarván, addig nem nyugzik benne
 a' jóra indúlt vér, miglen ama' dítsőséges *Hollandiába*, a' minden böltse-
 ségnek és tisztességes Mesterségeknek nagy Műhelyébe érkezik Amstel-
 damba. Holott mintegy Inas estendeit kezdvén-el a' Betű Mető, Ön-
 tö 's azt fríselő Nagy Mesterek alatt, a' Műhelynek és Kohnak kormos
 fennységében, tíz estendők alatt, annyira vitte dolgait; hogy mind
 más dítsőséges Nemzeteknek egész *Typographiát* építhetne, sokaknak tsu-
 dájokra; mind pedig közelebb az Isten befedének tizta aranyát és drága
 gyöngyét, kezének formáló metzése által, Hazájának 's édes Nemzeté-
 nek Anyai nyelven ki-adhatná. Nem kedvezvén e' munkában a' magát ké-
 nyesztető testnek puhaságának; semmi nehézségek által, mellyek előtte
 igen terhesek és nagyok voltak, ki-nem ijeztetvén dolgából. Onnat régen
 kívant Hazájába még-térven, mikre igyekezett 's miket tselekedett, in-
 kább tudgyátok, hogy nem mint én elő becéllhetném. Elég az, hogy sokat
 ártott néki az az igyekezeti, mellyel e' mostani világot akarta maga értel-
 méhez 's életének módgyához szabni inkább, mint sem annak állapottyá-
 hoz 's rendihez magát alkalmaztatni. Elég az, hogy a' közönséges Jó
 mellett való fádózásának ki-menetele a' lott, a' melly minden nagyra szület-
 tett elméken meg-fokott esni. *Hogy az embert a' maga keze munkája
 fogyassza-el, és emélfje-meg. Ita profectő, Magistrum Literarū Litera occidit,*
occidit

occidit Orthographia! A' Betüknek Meiserét a' Betü ölté-meg, és azok körül való forgalmatos pepetslés! mert az meg-öl, és meg-nem elevenít.

Ugyan-is, ez előtt már negyed-fél éztendővel, terhes gondoktól nyomattatván elméje, 's azoknak viselésében lassán fogydogalván testének ereje; végre le-ütvén lábairól ama' reméntelen Gutta-ütő nehéz nyavalya, mind addig köteleiben tartá, míg nem tellyességgel meg-gyözné és el-fogyatná: Életének 52-dik éztendőjének folyásában, e' mostan folyó Éztendőnek Böjt-más nevü kedverlen Havának 20-dik napján, reggeli hét óra tájban, a' napnak és éjnek egyenlőségében. Meg-tisztelvén még halálában-is a' természet, mint nem el-verendő fiát, a' ki a' jó munkában sokszor az éjjel a' nappal egygyé tötte. A' közönséges jónak ez Hazában nem kevés kárára; mostan pedig az Árvák gyámoltalan seregébe bé-iratott szerelmes Házas-Társának, Nemz: SZEKELY MARIA AÉZONYNAK, 'skét neveletlen Árváinak méltó síralmokra: Kit édes Attyának, böld. eml. Néhai Nemzetes Székely András Uramnak, és édes Annának Néhai Nemzetes Lengyel Anna AÉZONYNAK, egymás után hamar köverkező ki-költözések, 's egyézersmind való ki-kísértetések után e' világból, válastott vólt maga mellé, e' világi bajos életnek terhének könnyebbítésére Házastársúl, ez előtt XI. éztendővel 's egynéhány hónappal. A' melly idők folyása alatt, jöllehet életének édessége sokszor keserüvel elegyedett; mindazáltal Házas-társát maga kebelében szép tsendesen tartotta, és fárya alatt nyugtatta. Meg-hozván életeknek négy szép gyümöltseit: kik közzül két fiát maga előtt a' mennyei örökségének el-foglalására elől bortsátván, mint zálogait; két Leányit neveletlen árvaságban hagyta. Kiknek forsok azért méltó a' éánakozásra, hogy a' mi most élett rajtok, fel sem vehetik 's meg sem gondolhatják. Mény-el azért, Oh megfajlódott test! kit a' Nyavalyáknak ezer 's meg ezer nyilai által-jártanak! és e' nyugodalmodnak kis börttyába zárkozzál-bé: és a' porban légy addig, míg nem töled el-vált lelkednek újabb és frissebb fátorául fel-építtetel az által, a' kia' poron fellyül fog gyözedelmesen állani.

Te pedig böldög Lélek, a' ki ez özve omlott fár háznak hajlékából, mintegy fogságból, ki-menekedtél, és a' várván várt szabadságra jutottál, fogadtalsál-bé az örökké-való 's meg-romolhatatlan hajlékokba! érjed-el

kivánt jódban való gyönyörűfégedet, melyet ez életben kerestél, és ímé meg-találtál,

A M E N.

Isten-

ISTENben el-nyugodott nagy haznú Haza-fiának,
TISZTELETES, NEMZETES
M. TÓTFALUSI KIS MIKLÓS

U R A M N A K

Teste felett tött

TEMETÉSI PRÉDIKÁTZIOJA

E NY E D I I S T V Á N N A K,

Enyedi Theologus Professornak,

Kolosváratt, 1702 Eft. 4. Apr.

LECKE: Néhém. 13: 8. 14.

*Emlekezzél-meg én rólam én Istenem e' dologban, és ne engedgyed, hogy
el-töröltesse az én jó-téteményim, melyeket tselekedtem az
én Istenemnek Házával és annak rend-tartásával.*

Inden ember, valaki e' Világra születik és ember
kort ér, vagy áldásul, vagy ostorul vagyon az emberi Tár-
saságnak Isten kezében: és így vagy Angyali terméke-
tet visel, és szolgája az Isten ditsőségének mások körül;
vagy az Ördögnek indulatiba öltözött, és zür, zavar, gázol
minden jó rendet, minden jó munkát és békeséget; és ha
nem sokat árthat-is, de nem használ semmit. Ezt a' külömbséget révé Isten
az emberek között, 1Móf. 3: 15. mikor magot igéte az Aászonyi-állatnak,
és meg-mondá, hogy léfzen a' Kígyónak-is az Aászonyi-állat magva ellen
hartzoló magva: Ellenkezést fervek (azt mondgya Isten a' kígyónak)
te közötted és az Aászonyi-állat között, a' te magod között és az ő magva kö-
zött. A' holott az Aászonyi-állatnak magva nem csak önnön maga a'
Christus, a' ki meg-fentelő mag; hanem a' meg-fenteltetett mag-is:
Sid. 2: 11. kik a' Christusnak atyafiai; kik az Istenről születettek: Ján.
1: 13. kik adattattak a' Christusnak magúl: Ésa. 53: 10. Örökségül: Solt.
2: 8. Sid. 1: 2. A' kígyónak magva-is nem csak a' Belzebulnak Angyalai,
Máth. 12: 24. Jelen. 12: 7. hanem mind azok az emberek, valakik a' Jéhus
Chri-

Christusban fel-allítottott *Kegyelmnek* ellenségei: kiket a' *E. Irás* nevezi *viperák fajzatának*, Máth. 3:7, és 23:33. és az *Ördög Atyáktól valóknak*: Ján. 8:44. Ugymint a' kik tselekedzik az ő akarattyát, és meg-egyeznek véle amaz *Igasságnak* meg-vetésében.

Láttatnak lenni harmad rendbéli emberek-is; a' kik sem hevek, sem hidegek: nem hafnálnak ugyan az emberi Társaságnak; de úgy tefűk, hogy nem-is ártanak; hanem magoknak való, fukar, sóbrák, hafontalan, puha és alaton elméjű emberek. De ha ezeket jól meg-nézzük, ezek-is csak a' *Kigyónak magva*; 's az Isten *Kegyelmének* az emberi Társaságba ellenségei: Nem jobbak a' nyilván-való gonoszoknál; hanem nem zintén olyan károsok, kisebb mezejek lévén az ártalomra, és kevesebb módgyok, vagy embertől való félelmek, vagy magok hafnok keresések miatt. De másként a' melly ember hamis Bíró tiz tizenkét emberből álló saluban, hamis Birája lenne az mind Városnak, mind Vármegyének, mind Országának: noha kevesebb kárt tézen, és nem olyan tettetést, mintha az ő gonofságának félesebb mezeje volna. Azért mondgya Ildvezitünk, hogy a' ki ő véle nintsen, ő ellene *vagy*on az: és a' ki nem takar ő véle, tékozol az: Luk. 11:23. Nem elég, hogy valaki el-ne tékozolja az Isten Taléntomát; hanem ha el-ássa-is, gonosz fölga, 's veszedelem a' jutalma: Máth. 20:30. A' serénynek, 's a' buzgónak, a' győzedelmesnek adatik a' Mennyeeknek Orfága: a' lágy meleget pedig ki-okádgya Isten: Jelen. 3:16. A' félelmeknek, fősvényeknek, együtt lézen rézek a' kénkövel égő tóban, a' gyilkosokkal, paráznákkal, és bálványozókkal: Jelen. 21:8.

E' mi Leczkénkben példáját adta előnkbe Isten, e' világra nagy ha-
zonra ületett *Affonyi-állat* igaz *magvának*, és Istenét 's Nemzetét egyene-
fen ézerető munkás kegyességű embernek a' Néhémiás zemélyében: melly
Néhémiás ki-terjeszt itt fivét 's bátorságát Isten 's emberek előtt: és
maga jó munkáiból vézen alkalmatosságot 's erőseget arra, hogy Istennek
tovább való kegyelmét bátran kérje és kívánja.

A' Leczkében két dolog *vagy*on:

I. A' Néhémiás Vallás-tétele maga dolgairól.

II. Bizodalommal teljes kívánsága jó Urához.

A' mi illeti maga dolgairól való Vallás-tételét; arról azt mondgya:
Jól tselekedtem én az én Istenem Házával, és annak rend-tartásával. *Isten-
nek Házával tölt jót.* Olyan fő *vagy*on a' betüben, a' melly kegyesség-
nek munkáját jegyzi, és olyan emberben lévő buzgó indulator, a' ki for-
galmatoskodik abban, miképen tselekedhessék jót. Ez a' tűz és lélek
vala ama' Lelkes állatokban és kerekében, Ézéchielnél az első részben.

Ez az

Ez az indulat vala a' Néhémiásban-is. Ki lött légyen pedig Néhémiás, és mitsoda kegyes munkái voltanak ö' nekie, a' magától íratott Könyvből meg-tetűk. Néhémiás a' Babylóniai fogságban a' Lévi nemzetségeből ültetett jeles ember vala, ki az Artaxerxes Persiai Király Udvarában annyira ment vala idegen vallású 's Nemzetű emberből, hogy a' Királynak lenne innya-adójává. Mikor nagy része a' Sidóságnak haza ment volna a' Sz. Földre régi számkivetterésiből, maradt volt ez a' Néhémiás a' Persiai Király Udvarában: de hirt hallván a' Jérusálemben és Sidó Országban lakó Attyafiainak nyomorúságok felől, nevezetesen pedig az Isteni Szolgálatnak bontakozásiról, el-kéredzik a' Királytól, és fel-menvén Sidó Országba nagy bátorsággal és indulattal nevezetes jó dolgokat tselekedett. Ugy-mint:

1. Hallván Zomorú igájokat a' Sidóknak, meg-búsúl lelkében, és fordul Istenéhez a' kegyelemért fíralmas könyörgésivel; melly könyörgésében magának és nemzetének vétkeit töredelmes szívél meg-vallván, minden magok érdemére való tekintet kívül folyamodik tsak egyedül az Isten Fővetséges kegyelméhez: példát hagyván ebben minden időbéli könyörgésnek; *Rék. 1:* Oh melly ritka ma, a' közönséges bontakozásit a' Religiónak igazán fánó, és a' Jósef romlásának épületiért Isten 's emberek előtt fáradozó Néhémiás!

2. Kegyelmet találván könyörgésivel a' mennyei Király előtt, könnyen hajlik zive a' Persa Királynak-is Néhémiás kívánságára: és nem tsak fel-botsáttya ötöt Nemzete közzé, hanem egyförsz mind a' Bálvány imádó Király parantsolatot ad-ki az igaz Isten városának meg-építtetésére tartozó segítségéről: *Rék. 2.*

(Isten az a' ki bír a' Királyok fívekkél, és a' hova akarja oda hajttya: Péld. 21: 1. Isten *feddi*-meg azokat, hogy ne illethessék az ö' *Prófétáit és Kenetteit*: Solt. 105: 14. Nintsen-is több fegyver Istentől engedtetve a' Királyok ellen, az ö' tőlök meg-nyomorított népnek kezében, az egy könyörgésnél, és Istennel való meg-békéllésnél: *1Tim. 2: 2.*)

3. A' Jérusálem városának meg-építtetését akadályoztató ellenségnek mind erejét, mind fenyegetődzését, mind a' Király előtt való hamis vádgyát semmiben hajtván, igen nagy indulattal, munkával, főt fegyveres kézzel való óltalommal is elő-vitte az építést.

(Szokott latorsága a' világnak az; hogy mikor az Istenes és közjóra fíető embereket másképen meg-nem ronthattya, Pártütésnek hamis vádgyát költi, és a' felső Hatalmasságokat az által igyekezi ellenek haragra és méltatlan bozú-állásra gerjeszteni: de az ö' Hazájának és Ekklesiájának

jának igaz Fiára gondgya van Istennek, és méltatlan szenvedését dolgaiban való jó előmenetellel, és a' gonosz elméjü, 's hamis vádokat forraló embereknek fégyenekkel jutalmaztattya-meg. Így jára Néhémiás Tóbiással, Sanballáttal, Gésheimmel, az Isten Házának mérges irégeivel! *Ref. 4:7.*)

4. Szentül el-bontotta az Adó vető és fedő embereknek gonosz éokásokat, és a' melly *Usora* miá romlik vala a' fégyénység, azt el-törölvén, fépen és kegyesen fel-állította a' Király adajának fedésében fékségesen meg-kivántató igasságot: *Ref. 5.*

5. Jó karban állítván mind Ekklesiái, mind Politiai dolgokat, (egy vólt ugyan a' Sidóknál a' Politia az Ekklesiával, és a' melly dolog Ekklesiái dolognak mondathatnék, akkor az, Politiai dolog-is vólt, és vízontag) meg-tisztította a' népet sok mótškaitól.

(: Az igen meg-vefézt állapattyában az Isten népének, és a' botránkozásoknak meg-éaporodásában, nem lehet a' buzgó ör-állóknak arra hajtani, hogy a' *Reformatio*val sok hijja esik az emberi éámnak, és sokan meg-éomorodnak. Szébbnek 's jobbnak kell tartani a' tízta kitsíny népet, mint a' bélpoklos fokaságot. :)

Illyen jó dolgokat tselekedvén a' Néhémiás, kívánnya Istentől, hogy ezekről *Emlekezzék-meg az ő javára.*

Az Isten minden tudó Felség. Kiben élünk, mozgunk, és vagyunk: *Tsel. 17: 25. ki előtt mindenek nyilván vannak: Sid. 4: 13. Tudgya maga munkáit öröktől fogva: Tsel. 15: 18. vizsgálja a' fíveket: Róm. 8: 27.* Azért ő Felségéhez nem fér az az emlekezés, melly az el-felejtett dolgokat vízont eleibe fordíttya az elmének. Hanem, mint sok egyéb éólásnak formáival, mellyekkel az emberek magok dolgaiban élnek, éokta Isten maga hiba nélkül való munkálkodását ki-fejezni; úgy itt-is hasonlóval él a' Néhémiás. Mikor valaki sok egyéb 's nagy dolgai között jót akar tenni valakivel, avagy boféúját állani, mondatik meg-emlekezni arról jóra avagy boféúállásra: lásd, *Néb. 13: 29.* Azt kívánnya Néhémiás-is, hogy az ő éemélyét ézeresse Isten, és tegyen jól véle.

(: Vagyon a' jó munkának jutalma Isten előtt, mellyet jó lelki-éfmérettel és bátran kérhet minden aláztatos éívvü és a' Christus Jésus által munkás ézeretett ember: Sör annak a' jutalomnak tekintetivel serkengetheti magát a' jó munkában való buzgó előmenetelre: *Sid. 6: 10-14. 11: 6. 2Kor. 5: 10, 11.* :)

2. Így éól Néhémiás: *En Istenem.* Ábrahámnak azt mondotta vala Isten: *Léfék tenéked Istened, és a' te magódnak te utánnad.* Melly ditsőséges ígéretiben minémü nagy jókat ajánlott Isten Ábrahámnak 's az ő

Magvának, (: kik minden emberek, valakik az Ábrahám hitének nyomdokát követik, és az Ábrahámnak mondott ígéretnek ereje szerint állítatnak elő az emberek közül az Isten örökségének birására, születetvén nem vérből, nem a' testnek és férjfiúnak indulattyából, hanem Istentől: *Ján. 1: 13. Róm. 9: 8. Gal. 3: 8-10.* :) itt nem fámlálhatom. Idvezítönk azt tanította, hogy még a' mi testünknek fel-támadását-is belé foglalta Isten ebben az ígéretben: *Luk. 20. Mát. 22.* Valaki azért az Istent így fölíttya-meg igazán, *Én Istenem*; az a' lélek az Ábrahámmal tölt Isten követ-séges kegyelméhez ragaszkodik: magát Ábrahám magvának lenni vallja: bizik könyörgésének meg-hallgattatása felől mind azoknak a' jóknak meg-nyerésében, valamelyeket bé-foglal magába ez az Isten ígérete és eskü-vése: *Lélek tenéked Istened.*

3. *Ne töröltesenek-el az én jó téteményim a' te Házadhoz*: vagy a' mint van a' betűben, *ne töröljed-el*, 's a' t. mellyek mind egygyet ténnek. *El-törli* Isten annak nevét, emlékezetit a' maga könyvéből, a' kit nyilván-való jelével haragjának ki-mutat, hogy nem voltanak kedvesek ő előtté annak tselekedeti. A' melly munkájok tettetésen látzik a' kertoszívű embereknek, mintha szentek volnának, 's az Isten nyilván-való jelét mutattya azok ellen való haragjának, el-törli akkor azokat a' munkákat. Tsuda dolog, hogy valaki jól tehet az Isten Házával, (: a' mint itt Néhémiás jó-téteményeit 's irgalmaskodását emlegeti:) Holott Isten nem szökölködik semmi nélkül: *Jób. 22: 2. Solt. 50: 12.* sőt azt vezi jó neven ő Fellege tsak, ha meg-közfönnyük valójába az ő töle el-vött jókat, és segítségül hívjuk öret nyomorúságinkban. Mindazáltal kedves adomány gyanánt tarttya Isten, 's megbetsüli a' maga tehetetlenségét meg-esmérő, 's az UR ajándékit meg-betsülő ívet. Nem töröltetik-el a' jó-tselekedet: hanem azon kívül, hogy annak mind ez életben, mind ez élet utánra való jók felől Istennek ígéreti vannak, *1Tim. 4: 8.* hozzája járúlez, hogy egy embernek jó-tselekedete példájává és magvává lézen több jó munkáknak termésére, mások szívében-is; és annak meg-marad Isten 's emberek előtt ditsérete: *Mát. 26: 13. Róm. 2: 29.* Mellyet nagyobbra betsül a' bölts Salamon minden kintsnél: *Péld. 22: 1. Préd. 7: 1.*

Tudomány:

Mind e' világi életnek tervei között, mind kiváltképen halálra való kéfületiben tsendes lelki-esmérési és bátorságos öröme vagyon annak az Embernek, a' ki nemzetének 's az Isten Házának szolgálattjára buzgóan magát készítvén, életének erejét erre a' szélra való sietésben költi-el.

Ez

Ez a' mi Leczkénk ennek a' Tudománynak erőssége.

Néhemiás ezt a' könyvet vénségében írta közel halálához: melyben maga lelkének nagy tsendességével jó munkáit, Nemzete 's Ekklesiája mellett való bajoskodását, Isten 's e' világ előtt le-írja renddel, és nagy bátran folyamodik Istene jóakarattyához továbbra-is, erősséget vévén maga jó munkáiból arra, hogy Isten kívánságában hallgassa meg e' mi Leczkénkben. Hogy Móses, Jósue, Samuel, mind életekben békeséges-türok voltak; halálokra pedig olly fépen készültek és mennek, hogy az Izraelnek Móses és Jósue halálukkor éintén úgy rendet zabtanak, mintha holtok után-is az Izrael társaságában fognának lakni, és magok a' népet Isten Éovetségének meg-tartására kötelezték, abból a' jó lelki-esméretnek bátorságából és vidámságából éarmazott, mely nékiek Nemzerek's Isten Háza mellett viselt dolgokat éüntelen émek előtt tartotta: 5Móf.33: Jóf.24: Samuel pedig véniségében el-bútsúzván maga tífítöl, lelkének örömet és tsendességét jó munkáiból bizonyítja: 1Sam.12: A' É.Pálnak pedig ditsekedése, és halálra való vidám készüllete mely éép! 2Tim.4:6-8. *Az én halálomnak ideje közel vagyok. Ama' nemes harczot megharczoltam, futásomat el-végeztem, a' bitet meg-tartottam: végezetre el-tétetett nekem az igaság koronája, melyet meg-ád nekem az Ur ama' napon, amaz igaz Biró.*

Két dolgot foglal-bé a' Tudomány.

I. Elsőben azt mondgya: *Vannak ez életben sok terhek, sok akadályok a' köz jóra siető, és az Isten Házát férető ember előtt.* Mennyi baja és ellenkezése volt a' gonosz emberekkel Néhemiásnak az ő jó zelusa miatt, ez a' könyv le-írja. Tsuda dolog is az, hogy senkinek több éenvedése nintsen, senkire fenébben nem tamad e' világ, mint az ő nyavalyáinak orvosira, kiknek minden éándékok ez, hogy másokkal jól tegyenek. Nem volt hasonló, nem-is léfen soha ahoz az indúlathoz, a' mellyel úgy férette a' Jésus Christus e' világot, hogy a' halálra adná magát ennek idvétségéért: Ján.3.16 és 1:29. Róm.5:6-8. Gal.2:20. ő vala e' világnak világossága: ő benne volt az élet: Ján.1:4. Ő hozta vala ki az Izrael népet Egyiptomból, és viselte gondgyát minden időben: Ésa.63:9. Tsel.7:34-35,38. Azért-is a' Kanaán folde az ő folde volt, az hova mintegy éolejét plántálta vala az Isten Szerelmese az Izraelt. Ésa.5:1 és 7:14. és 8:8. Mát.1:23. *Mi lön? Nem esméré-meg, nem vővé bé e' világ a' világosságot, a' maga Teremtőjét. A' magáéihoz jöve; de azok az ő Urokat bé nem vővék: Ján.1:5,10,11. az ő meg-fabadittatásoknak Köfklájával úgy bánának, mint bolonddal, lattorral, (a' mint a' Sidó éónak ereje tarttya.) 5Móf.32:15. meg-fézték a' di-*

a' ditsőfégnék Urát, 1Kór. 2: 8. *minekutánna azt arczúl verték volna, a' ká Izraelnek Birája vala:* Mik 5: 1. Nem bánt az Ördög olyan motskoson (: úgy látzik:) a' Christussal, mint a' maga felekezeti, kiknek javokért jött vala. Fel-kiált az Ördög, 's vallást tézen: *Mi közünk hozzád, Istennek Fia?* Mát. 8: 29. De a' Sidók Ördöngösnek, Ördög által Ördögöket üzőnek, Samaritanusnak, Káromkodónak, Hitetőnek mennyiér fídták! Ján. 7: 20. és 8: 48. és 10: 20. Mát. 26: 65. és 27: 63. El-küldi maga után Idvezitőnk az Apostolokat a' világra, hogy az emberi nemzetet az Istennel való békefégre vezessék. De mitsoda háláját jövendőli Urunk, hogy fogják venni e' világnak? Lásd, Mát. 10: 16--22. Ján. 16: 1, 2. Ezt a' temérdeki háladatlanságot tapasztaljuk a' világi külső dolgokban-is. Száma nélkül való példák vannak, az ő Hazájokat 's Nemzeteket érető, azért semmi fáradságokat, sőt életeket-is nem fánó jeles emberek között: a' kiknek a' magok felekezetinek fene háladatlansága gonozúl fizetett a' jóért. Nem tsak régen voltak, hanem vannak most-is a' jóért gonozt szenvedő *Samuelek, Arisztidesek, Themistoclesek, Manliusok, Scipiók, Robertus Stephanusok:* úgy-annyira, hogy valaki a' közönséges jónak buzgóan és jó leiki esmérettel kíván elő-mozdításában fáradozni, akar az Isten *Ecclesiájára*, akar a' *Politiára* néző dolgokban, bútsúzzék-el bár az e' világnak emberfégetől. Melly világ vezetett éokásának, az Ördög sok latorkodásin kívül, (: a' ki a' minthogy eleitől fogva gyilkos, ember öldöklő volt, Ján. 8: 44. és a' maga romlásáért bofézút állani kíván, Sól. 8: 3. úgy örökké zenebonát munkálkodik és gyűlöléget az emberek között: 1Pét. 5: 8. Jel. 9: 15. és 12: 9, 17.) nagy oka, ama' Termézetnek meg-bomlása, és minden emberrel együtt éületett 's a' testben lakó romlottság: mellynek egyéb munkája nem lehet, hanem több effélékkel együtt *harag-tartások, versengések, irigységek, haragok, patvarkodások, víkfávonások, pártütések, gyűlölségek, gyilkosságok;* sa' t. Gal. 5: 20. Róm. 1: 29-31. és 3: 12-18. Mikor a' bűnnök béjövetele által el-éakadozott egyzer minden kötele az emberi természetnek; Istenével, e' világgal, az Angyalokkal, maga házas-társával maga lelkével való Békefégenek, nem lehet egyéb munkája magának a' puhta embernek, hanem minden rendeletleniség. Nem minden emberben tölt-bé 's látzik gyümöltse amaz Angyali éneknek, Luk. 1: 14. *Békefég e' földön, és jóakarát az emberek között.*

II. Második dolgot a' Tudomány emliti ezt: E' világnak sok ellenkezései között-is, 's halálhoz való kézületiben-is *tsendes lelki-esméreti és bátorságos öröme* vagyon az ő Nemzetének és Isten Házának javára kézült, és azt serényen munkálkodó, 's arra életét-is el-költeni nem fájnaló embernek.

I. Oka.

I. Oka. Mert véghez vitte maga tisztulási dicsősége nélkül, és így kedves dolgot tselekedett Isten előtt. Vétkes ember vala Nathanael; de egyenes, és tsalárdság nélkül lévén, megdicsérete őtet erről a *virtusról* Idvezítünk: *Ján. 1:48.* és a minél febbi titulus nem lehet az emberek között, azzal illeti: *Igaz Izraelita.* Szép nyugodalma vagyon akkor a léleknek, mikor esmér magat, hogy véghez vitte Urától reá bízott munkáját. Erre hitta Isten az embert, hogy keresse az Isten Házának és a Közfélő-társaságnak (: melly az Ekklesiának állása és veteményes-kerte:) minden javát. Aldást kíván az Ekklesia Istennek Lelke által és jövedől csak arra-is, a ki jól emlekezik a Jérusálemtől: *Sólt. 122:6.* Azt parantsolja Isten *É. Pál* által, *Fil 2:4.* Keresse kiki nem csak a maga háznát, hanem a másét-is. Mellynek tellyesedését ha csak mi rézből-is, mikor a lelki-esméret tapasztalja magában, magájévé teszi, 's ditselkedik azzal a mi van *Sid. 6:10.* Nem hamis az Isten, hogy el-felejtkezék a ti tselekedeteitekről, és fáradságos feleretetésekről, mellyet mutattatok az ő nevéhez. Minden ember talentomot vött föl a világon: valaki azzal (: ha kevés-is a talentom :) Isten ditsőségére és Házája javára kereskedik, méltán várja jó Istenétől ama jókat meg-hallani: *Mát. 25:23.* *Föl vagyon jó és hü szolgám! kevesen voltak hív; sokra bizlak ez után: menny-bé a te Uradnak örömebe.*

II. Oka. Mert Isten kegyelme 's ajándéka a köz jónak tsalárdság nélkül való felereteti minden emberben. Vannak a köz-félő jónak és társaságnak minden időben sok tsalárd szolgái: kik buzgólkodnak hogy-már a köz jóban, de főval csak és külső éinnel; nem tselekedettel és valósággal: *1 Ján. 3:18.* kik a köz jót forgattyák, hogy magoknak mások meg-rontásával háznót hajthassanak; hogy sok gonofságokat tettetes zelussal fedezzék-bé. De olyan szolga kevés vagyon, a ki egyenes éivel Nemzete 's Ekklesiája javára czélozna, még a maga magános háznának rövidségével-is. Valakit pedig Isten erre az ajándékára méltóztat, hogy tsalárdság nélkül feleresse a köz jót, hozzá adgya ehez a jó lelki-esméretnek tsendes bátorságát Istennek minden egyéb kegyelmei és felerelmei felől-is. Hozzá köti a Halál ellen, és a halálban való ditselkedést-is. Mi az oka, hogy a Mártírok olyan örömmel mentenek a nagy kínokra 's a halálra? Ez: mert a melly kegyelem őket az Igaságnak feleretire (: köz jó az Igaság!) 's a mellett való buzgóságra méltóztatta, ugyan-azon Isteni kegyelem édessé 's bátorságossá tette nekik a halált-is.

III. Oka. Mert a köz-félő jónak és az Isten Házának egyenes éivel való feleretete, tsalhatatlan *argumentuma*, bizonyossága az Isten előtt meg-igazult újjá-zületett embernek. Vegyük-fel bár ezen dolgot: Az

bizonyos dolog, hogy a' bűnnek e' világra való bé-jövelele által öfve-homlék minden jó rend, melyet Isten az ember, maga és e' világ kö-zött fel-állított vala: oda lön tellyességgel a' ézeret: gyűlölség fogá el a' bűnös lelkeket: öfve-vefe az első Ember mindjárt a' maga bűne által Istenével, magával, az Angyalokkal, az Isten teremtésével, 's a' maga tár-sával. Ez a' bontsága fenn tart ma-is az embernek! úgy hogy a' bűn-nek rabságában lévő emberek között meg-lehet ugyan az, hogy fok em-berek öfve-alkudgyanak *conspiráljanak* valami roszban egy ideig; de a' jónak valóságos ézeretire 's abban való állhatatos meg egyezésre soha sem mehetnek: sőt mikor a' gonoszban meg-egyeznek-is, akkor-is egymás ellen való gyűlölséggel tellyes a' évek, mely igen kitsiny alkalmatossá-gal hamar ki-fokad. Mennyiféle esik az meg, hogy a' melly Fejedelmek öfve-kötik magokat valamelly *Potentát* ellen egy ideig, azok tsak hamar igen kitsiny okból egymást veztik-el! Meg-rögzött ékása ez a' világ-nak. Azért az Angyalok akkor kezdették e' földön énekelni ama' éép éneket, *Békefég földön az emberek között, és jóakarát*, mikor a' Christus éületett: *Luk. 2: 14.* Nem úgy, mintha Idvezítőnk testben való éületése előtt nem lött volna igaz jóakarát az Isten fiai között; hanem, hogy mind az, hogy a' bűnös emberből Isten Fiakat fogadott magának, mind hogy azok között éent egyességet és ézeretetet éerzett ö Felfége, annak fun-dámentoma a' Christusnak világra való éületése és munkája, melly által lött az emberi nemzetnek Istennel 's önnön magával való meg-békéllése. Ezeket így fel-tévén, nyilván-való dolog, hogy valahol a' közönséges Jó-hoz és Ekklesiához tsalárdság nélkül való ézeretet és munkás buzgóság va-gyon; ott az Istennel való békefég, ott újjonnan való éületés, meg-iga-zulás, ditsekedés, bátorságos jó lelki-esméret, és bizonyos böldogság va-gyon. Lásd, *Sólt. 49: 6, 9, 16. Róm. 8: 1. és 5: 1-6.*

Jegyezzünk meg ezekből illyen dolgokat.

1. Egymásnak, a' közönséges Jónak, és az Isten Házának ézeretetire kötelezi embert a' Keresztényeni Tudomány és Hit. A' ézeretet pedig mun-kás, nem túnya, nem holt állat. Azért jött a' Christus, hogy el-bontsa az Ördögnek munkáit: mellyek az elméknek háborgási, gyűlölségei, go-nosz indulási egymás ellen. Azért jött a' Christus, hogy békeféséget ée-rezzen, és az egymás ellen fel-gerjedett éveket meg-tsendesítse, öfve-köfse, és egygyé tegye. Az Ekklesia egy Epület, egy Templom, melly egy fundámentomon a' Christuson épült; egy Test, mellynek Feje a' Chri-stus: *Mátt. 16: Efés. 1: 2 Sólt. 1: 18.* Azért ennek Törvénye, melly éerint meg-rartatik épségében, a' ézeretet, *Ján. 13: 14, 15. 1 Ján. 3: 23.* mellyet kell mutatni *Tselekedettel és valósággal: 1 Ján. 3: 18.*

2. Jól-

1. Jöllehet maga jó-tselekedetiből nem igazul-meg Isten előtt *csak* egy bűnös ember-is: *Róm. 3:20. Gál. 2:16.* sőt ha mi jó munkát tehet valaki; az a' tehetség egyedül *csak* a' Szent Lélek által munkás kegyelem gyümöltse: *Róm. 8:2,9. 1Kór. 12:3--11. Gál. 2:20.* olly szükségések mind-azáltal a' jó-tselekedetek az idvességre, hogy azok nélkül *senki az Istent nem láthattya, társasága Istennel nem lehet, igaság benne nintsen:* Sőt ám-bár ditsekedgyék az ő Hitivel; de az a' Hit nem *Hit*, hanem árnyék *csak*, és holt állat. Lásd, *Jakab. 2:20,26. 1Ján. 1:6,7. és 2:4-6. Róm. 6. 1-14.* Nem az, mintha a' jó-tselekedetinkért 's azoknak érdeméért nyer-nök bűneink botsánattyát, holott azok-is az Isten bűn botsátó kegyel-mének munkái bennünk, mellyeket meg-előzött a' mi Isten előtt ingyen kegyelemből a' Christus érdeméért lőtt mi meg-igazulásunk, *Róm. 4:2-8.* hanem szükségések azért az idvességre a' jó-tselekedetek; mert el-válhatat-lanul öfve van kötve, sőt benne van a' meg-igazulásunkban a' bűnnek fölgálattya alól való fel-fabadulás, 's a' léleknek meg-elevenedése: *Róm. 6:1---14. és 8:2,29,30.* valahol egyik nintsen, ott a' másikat hijjába ke-resi valaki.

3. Érdemek nintsen; de vagyon nagy jutalmok a' jó-tselekedetek-nek: meg-fizet Isten kinek-kinek az ő *tselekedeti* *ferint:* *Róm. 2:6.* De az Istentől meg-igazírtatnak nem az ő tselekedetének *érdeme* *ferint;* az az, minthogy az idvezülendő emberben az Isten kegyelmének részei, grádusi, egymáshoz való tsatoltatási, egymásból való ki-folyási, kez-deti előmeneteli, és tellyességei vannak; azért az el-kezdet kegyelem egyik munkájának gyümöltse és jutalma a' másik, a' másiknak az harma-dik, mindeneknek pedig meg-érése és tökéletessége a' tellyes böl-dogság vagy örök élet. Isten ajándéka 's munkája bennünk az újjá va-ló üzületének első mozdulásától fogva mind a' tellyes böl-dogságig min-den elevenség, minden jó munka: meg-fakadhatatlanul vannak pedig minden részei és grádusi a' mi idvességünknek öfve-kötve. Valakinek Isten ennek egyik részét engedte, oda ajándékozza bizonnyal a' töb-bit-is épen a' tellyes tökéletességig annak. Ezért gyümöltse és jutal-ma a' jó-tselekedeteknek az örök élet-is; mind a' jó-tselekedet pedig, mind az örök élet, minden mi érdemünk nélkül Isten ajándéka. Az Isten ajándékinak egymásból való ki-folyásokra és fármazásokra nézve föll ilyen formán a' *Szent Irás:* Az Isten Fiának tellyességéből vettünk mind-nyájan *kegyelmet kegyelemért:* *Ján. 1:16.* Az Isten igasága az Evan-gyéliom által jelentetük-meg *Hitből Hitben:* *Róm. 1:17.* Az Urnak ábrá-zattyára

zattyára változtatunk *ditsősségből ditsősségbe*: 2Kór. 3:18. A' *kegyelemnek* nagyobb *kegyelem*, (: az-az, *élesebb ki-terjedése* minden mi *tehetőségeinkre*, *munkáinkra*, *életünkre* :) az *hiinek* erősebb 's vastagabb *bit*, a' *ditsősség* kezdetinek tellyes *ditsősség* a' gyümöltse és jutalma. Megkülömbözteti a' *zent* Irás világosan az *érdemet* a' *jutalomtól*. Mert a' *daték jutalom* ingyen is Ábrahámnak. De az hol *érdemes munka* vagyon, ott a' *jutalom* nem ingyen adatik, hanem *adósságból*: Róm. 4:4,5. 11:6. Könyörgöttek azon a' *zentek* eleitől fogva, hogy ne fizessen Isten, ne adjon *jutalmot* nékik az ő *tselekedeteknek érdeme* *zerint*: Solt. 25:7. 32:1,2, 5. és 103:10. 130:3. 143:2. Jóh. 9:3. 15:14. Dan. 9:18,19.

Nem lehet ott *érdem*, a' hol a' *munka* a' *jutalomnak* nagyságát, bőtsit, javát fel nem *éri*, meg nem *éri*, sőt nem-is *éri*, annak el-vételére is magától nem *ér-kezhetik*. A' hol minden, önnön maga-is a' *munkás* *lelkestől testestől* egy *motánásáig*, *leg-kissebb gondolattyáig*, sőt a' *munkában* is valami jó vagyon, egészen a' meg-jutalmaztatójé: Tsel. 17:28. Fil. 2:13. A' hol senki *kötelessége* *zerint* fel-rakott *adósságát* meg-nem *fizetheti*; Istennek nem *engedelmeskedhetik*: Róm. 3:11,12. és 8:3,4,7. 1Ján. 1:8,10, Éfés, 2:1. A' hol a' *tselekedő* semmit a' meg-jutalmaztatónak nem *hátnál*, nem *segít*: Jóh. 35:7. Luk. 17:10. sőt az-is, hogy *zenvedgyen* *érette*, *kegyelemből* adatik: Fil. 1:29. Tsel. 5:4,1.

4. Rút a' *puha* és *zelus* nélkül való ember az *emberi tárfaságban*, olyan mint a' *golyva* és *hólt tetem* a' *testben*. De, igen reá kell vigyázni, hogy a' *zelus* legyen öze kötve a' jó *lelki-esmérettel* és a' jó *tanátszal*; másként a' *vak zelus* a' *jónak* *zine* alatt *fok kárt* 's *veszedelmet* *zerez*: Lásd, Ján. 16:2. Tsel. 23:12. a' *Religio* miatt világ kezdetitől fogva valamennyi *vér ki-omlott*, és mennyi *fene kegyetlenségnek példái* *estek*, a' *vak zelus* *tselekedte*. Szükséges dolog azért, hogy a' *közönséges jóra* *igyekező* ember *mások tanátsát* meg-ne *vesse*, ne *tartsa magát* *egyedül böltsnek*, ne *imádgya* maga *virtusit*; mert így maga magát *el-árulván* *fok fele gátokat* *vét* maga *jó munkáinak köz jóra* való *folyamattya* *eleibe*. *Charaktere* *elémertető jele* a' *kerektyén zelusnak* a' *szelédesség*, a' *békességes türes*, az *emberség*. Illyen *zelus* *vala* *Mósesben*: 4Móf. 12:3.

5. Nagy meg-elégedése és *ditsekedése* vagyon Isten előtt a' jó *lelki-esméretnek*, mikor *tudgya* ember azt, hogy ő az ő reá *bizort tisztét* meg-tselekedte, vagy *csak* meg-tselekedni *igyekezte* minden *tsalárdság* és *gonofság* nélkül. Lásd, 5Móf. 26:12--15. 1Sam. 12:3.

Eddig vagyon az én *tanításom*, a' *fel-vött Leczkéből*.

A' mi

